

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1879. Andra Kammaren. N:o 37.

Torsdagen den 17 April.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen hållna sammanträde.

§ 1.

Föredrogs Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 8 (i samlingen N:o 18), i anledning af väckt motion om aflåtande af underdånig skrifvelse angående utarbetande och framläggande för nästa Riksdag af förslag till ny härordning. *Ang. begäran om förslag till ny härordning.*

Utskottet hade hemställt:

att berörda motion, som afgifvits af Herr *J. Andersson* i Tenhult (motionen N:o 46), icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Motionären Herr *J. Andersson*, hvilken i egenskap af utskottsledamot lätit bifoga utlåtandet en motiverad reservation, anförde: De skäl, jag trott verka till fördel för motionens syfte, har jag framhållit så godt jag kunnat dels i sjelfva motionen och dels i den reservation, jag bifogat Utskottets betänkande; hvarför det således nu endast återstår mig att yrka bifall till min motion.

Vidare yttrades ej. Efter det Herr Talmannen framställt propositioner såväl på bifall till Utskottets hemställan som ock på motionärens yrkande, blef Utskottets hemställan af Kammaren bifallen.

§ 2.

Till behandling förekom Stats-Utskottets utlåtande N:o 10 1/2 angående regleringen af en del utgifter under riksstatens Fjerde hufvudtitel.

Punkten 1.

Utskottet hade i denna punkt utlåtits sig dels öfver Kongl. Maj:ts framställning om beviljande af en förhöjning med 388,000 kronor i anslaget till indelta arméns och Vermlands fältjägarecorps' vapen- *Om anslag till indelta arméns vapen-öfningar.*

Om anslag till öfningar, att under år 1880 på extra stat utgå, dels öfver Herrar *H. Halldins* och *Olof Anderssons* i Lyckorna inom Andra Kammaren väckta motioner, N:is 22 och 96, i hvilka var föreslaget, att indelta arméns vapen-öfningar. nästa år måtte inställas och således så väl det nuvarande anslaget, i den förra motionen upptaget till 1,319,000 kronor, i den senare till 1,322,300 kronor, som den för året begärda förhöjningen, 388,000 kronor, åt statsverket besparas, dels ock öfver det i Herr *Carl Anders Larssons* likaledes inom Andra Kammaren afgifna motion N:o 24 förekommande yrkande, att förslaget om anvisande af sistnämnda anslagsbelopp måtte afslås.

Och hade Utskottet hemställt:

»a) att den för år 1880 på extra stat äskade förhöjningen i anslaget till indelta arméns och Vermlands fältjägarcorps' vapenöfningar icke må af Riksdagen beviljas;

b) att Herrar *H. Halldins* och *Olof Anderssons* ofvan omförmälda förslag icke må till någon vidare Riksdagens åtgärd föranleda, än att Riksdagen i underdånig skrifvelse anhåller, det täcktes Kongl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida ej indelta arméns och Vermlands fältjägarcorps' vapenöfningar under innevarande eller nästkommande år eller till någon del under hvartera af dessa år skulle utan väsentlig olägenhet kunna i den mån inskränkas, att någon betydligare besparing i det för nämnda ändamål anvisade ordinarie anslag kunde vara att emotse och hvilken besparing kunde komma statsverket till godo».

I afseende å mom. b voro reservationer inom Utskottet anmälda

dels af Herrar *F. Hederstjerna*, Grefve *A. Mörner*, Grefve *S. Lagerberg* och *F. von Strokirch* (mot den af Utskottet begagnade motivering);

och dels af Herrar *O. B. Olsson*, *Sven Nilsson* i Efveröd, *Ola Andersson* i Burlöf, *Carl Anders Larsson* och *Nils Petersson*, hvilka afgifvit ett så lydande yttrande: »Ehuru det mål, hvilket för handen varande förhållanden manat alla Utskottets ledamöter att eftersträfvä (nemligen en sådan tillfällig besparing i detta anslag, som utan synnerlig olägenhet för bibehållande af arméns krigsduglighet torde kunna göras), både kan och sannolikt också skall vinnas på det sätt Utskottet föreslagit, och således denna besparing i alla fall komma statsverket till godo, hade vi dock ansett densamma helst böra ävägbringas på det sätt, att en större del af detta anslag, eller en million kronor, icke hade behöft uti staten för nästa år upptagas. Återstoden 322,300 kronor är, enligt inhemtade upplysningar, mer än tillräckligt för uppehållande af rekrytutbildningen i vanlig ordning».

Sedan föredragning skett af Utskottets hemställan i mom. a, yttrade

Herr Hedin: Till en början tillåter jag mig vördsamt hemställa till Herr Talmannen, om icke båda afdelningarne under den föredragna

punkten kunde få samfäldt diskuteras, med förbehåll, att sedan å Om anslag till indelta arméns vapenöfningar. proposition. (Forts.)

Denna framställning bifölls, i följd hvaraf Utskottets förslag i mom. b nu jemväl upplästes; och lemnades ordet derefter ånyo till

Herr Hedin, som då anförde: Herr Talman! Vid alla menings-skiljaktigheter för öfrigt angående vårt försvarsväsens framtid synes det mig, att man borde kunna vara ense derom, att vi, i afbidan på något nytt och bättre, böra vidmakthålla det försvar, vi nu ega, och väl äfven utveckla detsamma till större tjensteduglighet, i den mån sådant låter sig göra, utan att föregripa den stora frågan om en ny härordning. Det synes mig också, att sådan har Riksdagens åsigt varit och sådan Riksdagens afsigt intill nu, intill år 1879. Ty ehuru frågan om ombildning af landets landtförsvar stått på dagordningen sedan år 1867, har dock Riksdagen gång efter annan beviljat anslagsförhöjningar, afsedda att utveckla den armés tjenstbarhet, som landet för närvarande eger. Först i år synas mig spår visa sig till tanke på rent af en tillbakagång. Den röjer sig dels i det förslag till beslut, som nu föreligger från Stats-Utskottet, dels i den förut behandlade frågan om skrivelse till Kongl. Maj:t rörande inskränkning i indelta arméns vapenöfningar.

Jag sade, att Riksdagen tillföre, intill detta år, synts hylla den åsigten, att vårt nuvarande försvar borde upprätthållas och, i den mån sådant kunde ske, utvecklas, intill dess man förenat sig om att sätta något nytt och bättre i stället, och jag skall säga, på hvilka omständigheter jag stöder mitt antagande, att detta allt igenom varit Riksdagens åsigt intill detta år. I Bil. N:o 3 a till Kongl. Maj:ts statsverksproposition år 1875 refereras ett memorial från Arméförvaltningens intendents-departement, hvari redogöres för de förhöjningar Riksdagen under de då sistförflutna tio åren hade beviljat i anslaget för indelta arméns och Vermlands fältjägarecorps' vapenöfningar. Af denna redogörelse framgår, att denna förhöjningssumma, som uppgått till 445,000 riksdaler, eller kanske rättare 431,600 riksdaler — ty det återstående beloppet utgjorde blott en öfverflyttning från en post till en annan — att, säger jag, denna förhöjningssumma varit afsedd, dels och till en mindre del att förbättra soldatens underhåll, dels och till större delen att utsträcka vapenöfningarne. Sådan har Riksdagens afsigt med de gång efter annan beviljade förhöjningarne i det ifrågasvarande anslaget varit. Men då man på samma gång icke beräknat någon förhöjning, som skulle utgöra en motvigt mot de stegrade pris på lifsförnödenheter och annat, som ingår i mötesbehofven, blef följden den, att den utsträckning i vapenöfningarne, Kongl. Maj:t och Riksdagen afsett med förhöjningen i detta anslag, icke till fullo kunde ega rum, så att, såsom redan citerade Kongl. propositionen till 1875 års riksdag upplyser, under loppet af åtta år endast tre gånger fälttjenst-öfningar kunnat ega rum med trupper af olika vapenslag. De stegrade prisen på förnödenheter till mötena hade således inkräktat på den del af anslaget, som var afsedd till öfningarnes utsträckning. Vid

Om anslag till
indelta arméns
vapen-
öfningar.
(Forts.)

sådana förhållanden var det i full konsekvens med Riksdagens uttalade åsigt, som Kongl. Maj:t vid 1875 års riksdag begärde en ytterligare förhöjning af ifrågavarande öfningsanslag, som skulle motsvara de stegrade prisen och sätta Kongl. Maj:t i stånd att utföra öfningarna till den utsträckning, hvilken Riksdagen själf i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:t ansett önskvärd. Riksdagen behöfde emellertid, såsom i slika fall icke sällan inträffar, någon betänketid, och den år 1875 begärda anslagsförhöjningen afslogs det året och likaså derpå följande år 1876. Men oakadt dessa båda afslag förklarade år 1877 den dåvarande Herr Krigsministern till statsrådsprotokollet, såsom orden lydte, att han ansåg det vara sin »oafvisliga pligt» att tillstyrka Kongl. Maj:t att för tredje gången begära en anslagsförhöjning, »emedan», såsom det vidare heter i Herr Krigsministerns anförande till statsrådsprotokollet, »öfningsanslagets otillräcklighet medförde en minskning i öfningarna, som måste verka en högst betydlig nedsättning i arméns tjensteduglighet». Kongl. Maj:t begärde också år 1877 för tredje gången den redan åren 1875 och 1876 ifrågasatta förhöjningen af detta anslag och Riksdagen beviljade densamma, ehuru på extra stat. Nu förtjenar ihågkommas, i hvilka ordalag 1877 års Riksdag, således för två år sedan, gaf Kongl. Maj:t tillkänna sitt bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Riksdagen skref nemligen till Kongl. Maj:t, att den beviljat det begärda anslaget, »emedan det för arméns tjensteduglighet oundgängligen vore af nöden, att de årliga öfningarna måtte utföras på det sätt och i det omfang, som vid öfningsanslagets bestämmande varit afsedt». Hvad har väl sedan dess under de förflytna tvenne åren mellankommit, som varit egnadt att rubba den åsigt, Riksdagen år 1877 uttalade och hvilken åsigt Riksdagen naturligtvis vidhöll år 1878, efter som Riksdagen då förnyade beviljandet — äfven då på extra stat — af dessa 388,000 kronor? Kan man verkligen på fullt allvar föreställa sig, att på ett eller två år prisen fallit så mycket, att, om detta anslag indroges, arméns öfningar skulle, på sätt Stats-Utskottet uttryckt sig, kunna fortgå utan någon »väsentlig rubbning i planen» — fortgå i den hittills varande utsträckningen, ehuru man med en fjerdedel eller en femtedel minskar *hela* det för dessa öfningar afsedda belopp — jag menar det ordinarie och extra anslaget tillsammantagna? Det är ju omöjligt! Stats-Utskottet hade äfven i själfva verket bort förutse, att, om en sådan indragning nu sker, den deraf föranledda rubbning i planen för arméns öfningar måste blifva ganska väsentlig.

Jag tillåter mig vidare påpeka, att den ifrågavarande summan, 388,000 kronor, den skulle Kongl. Maj:t nu kunna utan Riksdagens hörande hafva haft till sitt förfogande, om Kongl. Maj:ts — i fall jag får begagna detta uttryck — budgetpolitik varit mindre lojal och mindre förtroendefull mot Riksdagen. Kongl. Maj:t har nemligen åren 1877, 1878 och 1879 gifvit Riksdagen anvisning på att för statsregleringen använda besparingar på fjerde hufvudtiteln till belopp, som sammanlagda uppgå till just den summa, hvarom nu är tal. Kongl. Maj:t har gifvit sådana anvisningar, 1877 på icke mindre än 200,000 kronor af anslaget för indelta arméns befäls aflöning, likaså följande år på 132,000 kronor af samma anslag, i båda fallen för vissa bygg-

nadsbehof, samt detta år för anskaffande af fältartillerimateriel, på 56,000 till 57,000 kronor å hufvudtitelns allmänna besparingar, hvilket sammanlagdt gör 388,000 kronor eller något deröfver. Jag erinrar vidare derom, att de anslag, hvilka Kongl. Maj:t åren 1877 och 1878 gaf Riksdagen anvisning att taga och disponera, och hvilka uppgingo till ett så betydande belopp, som jag nyss nämnt, anvisades å ett anslag, som med undantag af den mycket ringa summan af 28,000 kronor, var ett så kalladt »fast» eller allmänt ordinarie anslag, på hvilket följaktligen behållningarne, efter hittills orubbade regler, kunnat öfvergå till de allmänna besparingarne för att af Kongl. Maj:t inom hufvudtiteln disponeras.

*Om anslag till
indelta arméns
vapen-
öfningar.
(Forts.)*

Det är obestriddigt, att Riksdagens finansiella makt faktiskt ökats under den tid den nya riksdagsordningen varit gällande. — Jag vore väl den siste, som skulle beklaga detta; men jag kan å andra sidan icke tillbakahålla den anmärkning, att Riksdagen häraf bör föranlätas att begagna denna sin formella rätt med den varsamhet, att man icke gifver lastarenom rum för en anmärkning, som är vorden anförd mera än en gång. Särskildt sades många gånger, då fråga var om öfverlemnande af indelta arméns medelstillgångar till statsverket, att Kongl. Maj:t hade förfarit oklokt, då Kongl. Maj:t afstått från tryggade ekonomiska tillgångar för att till ersättning taga budgetssummor, som kunna strykas genom gemensam votering. Man har uttalat dessa farhågor flera gånger; man har uttalat dem vid andra tillfällen, då det varit fråga om fonder, som förut stått till Kongl. Maj:ts disposition, och man kan komma att upprepa detsamma med anledning af Kongl. Maj:ts förtroendefulla förfaringssätt i afseende på besparingar, som Kongl. Maj:t haft full formel rätt att förfoga öfver.

Stats-Utskottet har nu icke stannat vid att endast föreslå indragning af den på extra stat 1877 beviljade förhöjning i öfningsanslaget, utan Stats-Utskottet har till åtminstone *min* stora ledsnad gått ett betydligt steg längre genom sitt skrifvelseförslag, der det afser en inskränkning i utgifterna på det ordinarie anslaget. Jag hemställer vördsamt, huruvida den förhoppning, som i skrifvelseförslaget finnes indirekt uttryckt, att Kongl. Maj:t skall lyssna till sådana framställningar från Riksdagens sida, låter förena sig med samma Stats-Utskotts förmodan, att genom indragning af det på extra stat uppförda anslaget icke någon väsentlig rubbning i öfningarne skulle komma att ega rum. Stats-Utskottet måste hafva sagt sig sjelft, att en sådan rubbning måste inträffa redan i följd af det extra anslagets indragning, samt derutöfver i mycket hög grad, om det på ordinarie stat uppförda anslaget minskades. I hvad mån har Utskottet vidare kunnat föreställa sig, att Kongl. Maj:t skall finna med sin pligt förenligt att vidtaga en åtgärd, som, åtminstone enligt mångas öfvertygelse, är så betänkelig för vårt försvars tjänstbarhet? Har man väl kunnat föreställa sig, att Herr Krigsministern kunnat till den grad ändra åsigter och öfvertygelse, sedan han den 8 Januari detta år inför Kongl. Maj:t föredrog förslag till propositionen om utgifterna på fjerde hufvudtiteln och då Herr Krigsministern fann nödigt begära icke blott det ordinarie anslaget, utan äfven den på extra stat beviljade förhöjningen? Eller har man kunnat tänka sig, att en sådan rubbning i åsigter och öfver-

Om anslag till tygelse inträffat, sedan Herr Krigsministern den 3 sistlidne Mars på indelta arméns detta rum förklarade sig hysa den öfvertygelse, att alla de fjerde vapen- hufvudtitelns behof, som blifvit för Riksdagen anmälda, voro af synnerlig vigt? Har man antagit någon så kallad under Riksdagens lopp »inträffad händelse», som skulle »omedelbarligen föranledt» en sådan åsigternas hastiga förändring, en öfvergång från svart till hvitt? Om ett sådant antagande skulle befinnas grundadt, då vågar jag för min del förutsäga, att den tid icke skall vara långt aflägsen, då man i betraktande af en sådan vacklan skall komma att, vid bedömande af ansvaret för vårt försvarsverks skick, omkasta rolfördelningen, den rolfördelning enligt hvilken man nu skyller på Riksdagen och låter Kongl. Maj:t gå fri.

Jag skall tills vidare icke framställa något yrkande.

Herr Key: Om det ärende, som nu föreligger till behandling, har redan på förhand blifvit mycket taladt och mycket skrivet; det har varit föremål för många rykten och gissningar, många tydingar och missstydingar. Att det har rådt tveksamhet och att meningarne varit delade, detta åtminstone är sant.

Men om också åsigtorna rörande nu ifrågavarande öfningsanslag varit skiljaktiga, vågar jag likväl försäkra den siste ärade talaren, att i Stats-Utskottet icke rådt någon tvekan *derom*, att ju icke indelta arméns vapenöfningar för ett eller annat år utan skada kunde inställas. Jag hade trott, att den ärade talaren såsom ledamot af »*Värnepligtens Vänner*», borde gifva Stats-Utskottet sitt erkännande derför, att Stats-Utskottet snarare tänkt sig en nedsättning i *indelta arméns* ordinarie öfningsanslag än att ifrågasätta någon dylik förminskning af *beväringsskapets* vapenöfningsanslag, och icke alls tänkt sig att något afbrott i rekryt- och underbefälsskolorna bör ifrågakomma. Men om Stats-Utskottet ansett, att ett eller annat års indragning af regementsmötena för indelta armén utan svårighet kunde ega rum, männe man verkligen dervid bör fästa någon så stor vigt, att det blott derför vore skäl att, såsom den siste talaren gjorde, i fall jag icke hörde orätt, smått fundera på, om icke Riksdagens rätt att förfoga om öfningsanslagen till armén skulle ifrågasättas.

Under konungarne Carl XIV Johans och Oscar I:s tid höllos, såsom vi alla veta, alldeles icke årliga regementsmöten, utan de förekommo före 1860 års riksdag endast hvartannat eller hvart tredje år, och dertill varade de blott 14 dagar, nu räcka de i 20 dagar; ännu så nyligen som år 1868 inställdes indelta arméns vapenöfningar, utan att jag hört att detta i någon väsentlig mån skall hafva menligt inverkat på den gamla patriarkaliska krigarestam, som omvexlande med jordbruksbestyren haft tillfälle att i lugnt och sakta mak öfva ett och samma under loppet af 20—30 år.

Sedan jag i förbigående velat påpeka detta förhållande, ber jag att få återkomma till hvad jag nämnde i början, att nemligen inom Stats-Utskottet stor tveksamhet varit rådande i den föreliggande frågan och att meningarne varit mycket delade. I den mån tiden förtgått, har denna tveksamhet tilltagit, och om något bevis för ett allmänt känt faktum behöfver anföras, må ett sådant kunna finnas ej blott

deri, att detta ärende tvenne gånger varit återremitteradt från Utskot-
 tet till afdelningen, utan äfven att frågan blef utbruten från fjerde
 hufvudtiteln, dit den egentligen hörer. Fjerde hufvudtiteln debatte-
 rades i Kamrarne redan den 5 Mars och vi skrifva i dag den 17 April.
 Jag upprepar, att tveksamheten tilltog ju längre tiden framskred och
 ju mera densamma trädde inför oss med sitt bistra allvar. Å ena
 sidan har man ansett det vara en pligt att icke gifva ökade anlednin-
 gar till meningsbrytningar och söndringar statsmakterna emellan, hvilka
 vore dubbelt farliga och beklagliga i en brydsam tid, sådan som den
 närvarande, då samverkan och endragt så väl behöfvas, men å andra
 sidan var det också en skyldighet, att icke onödigtvis falla undan, om
 denna undfallenhet skulle kunna misstydas såsom en eftergift i Riks-
 dagens sjelfbeskattningsrätt, och om denna eftergifvenhet skulle med-
 föra en nödvändighet af betydligt ökade skatter.

Jag vill nu återkomma till hvad jag häntydde på, nemligen frå-
 gan om Riksdagens rätt att göra indragningar å de ordinarie anslagen;
 ty -- det kunna vi ju säga rent ut -- detta har icke minst legat un-
 der uti denna fråga och har också i dag på förmiddagen varit på tal
 i Medkammaren, hvilken dervid måhända till någon del af denna an-
 ledning ansett sig böra ogilla Stats-Utskottets motivering. Sålunda
 är det icke utan skäl, som man tvekat, innan man velat i ena fallet
 taga och i det andra underlåta att taga steget fullt ut.

Fordom fans, såsom vi veta, ingen skilnad mellan ordinarie och
 extra ordinarie utgiftsstat. Man visste intet derom, och ännu i denna
 dag känner grundlagen icke till någon sådan skilnad. Hans Excellens
 Herr Statsministern, som står i spetsen för den nuvarande konseljen,
 har flera gånger uttalat en åsigt liknande den, jag i detta ärende vå-
 gar hysa. Sålunda yttrade Hans Excellens vid 1869 års riksdag föl-
 jande ord, hvilka återfinnas i Första Kammarens protokoll, första de-
 len, sid. 453: »då ordinarie statsreglering icke finnes omnämnd i grund-
 lagen, anser jag det icke kunna bevisas, att det förbud grundlagen
 må anses innefatta för Riksdagen att indraga eller nedsätta vissa an-
 slag, gäller *alla* dem, som finnas å ordinarie stat uppförda. Detta
 kan vara beroende af hvarje anslags natur, och jag kan därför förestäl-
 la mig, att på ordinarie stat kunnat uppflyttas anslag, för hvilkas
 indragning i *grundlagen* icke finnes något hinder, likasom att ett
 eller annat extra ordinarie anslag är af den natur, att jag icke vill
 medgifva Riksdagen rätt att indraga det. Men just därför, att någon
 gräns härför i grundlagen icke blifvit uppdragen, har man bestämt
 densamma genom ett slags kompromiss». Vid tvenne andra tillfällen,
 nemligen vid 1869 och 1876 årens riksdagar, har Hans Excellens jem-
 väl i denna Kammare gjort ungefärligen enahanda uttalanden.

Kongl. Maj:t synes också i sina statsverkspropositioner hafva följt
 den grundsatsen, att frågan om ordinarie och extra ordinarie anslagens
 natur *icke är oafgjord*. Man behöfver, för att finna detta, blott gå
 igenom budgeten för de trenne senaste åren 1876--1878. Vi finna
 då, att Kongl. Maj:t år 1876 äskat en förhöjning i de ordinarie an-
 slagen på fjerde hufvudtiteln med 1,797,200 kronor. Härutaf blef af
 Riksdagen beviljad ett belopp af 773,800 kronor. Följande år föreslog
 Kongl. Maj:t en tillökning i ordinarie anslaget med 6,440,300 kronor

Om anslag till
 indelta arméns
 vapen-
 öfningar.
 (Forts.)

Om anslag till
indelta arméns
vapen-
öfningar.
(Forts.)

och Riksdagen beviljade 2,276,500 kronor. Och slutligen år 1878 hemstälde Kongl. Maj:t om en förhöjning i meranämnda anslag med 800,500 kronor, hvaraf Riksdagen beviljade 460,390 kronor. Nu i år har Kongl. Maj:t föreslagit en tillökning å fjerde hufvudtiteln på ordinarie stat af 310,390, alltså en tillökning under endast 3 år af öfver 3 1/2 millioner årligen. Vid sådant förhållande frågar jag: kan man väl tänka sig att Kongl. Maj:t rimligtvis kunnat inom så kort tid föreslå så stora belopp och Riksdagen inom så kort tid rimligtvis bevilja så stora belopp, om man å någondera hållet ens ett ögonblick kunnat tänka sig denna fråga oafgjord; kan man väl tänka sig, att Riksdagen åtminstone skulle vilja undandraga från sin pröfningsrätt, hel och odelad, så ofantliga belopp och dessa blott på en enda af hufvudtitlarne? Nej — visserligen icke. Frågan *måste* således anses fullkomligt afgjord, och detta icke blott på de öfriga hufvudtitlarne, der indragningar å de ordinarie anslagen längesedan opåtaladt egt rum, utan äfven på denna ömtåliga fjerde hufvudtitel, och jag ville önska, att denna fråga vore afgjord för alltid, på det att icke, så snart man vill gå från teori till praktik och tillämpa den rätt, som teoretiskt erkännes, man skall ånyo helt oförmodadt mötas af advokatoriska protester. En annan sak blir: *när bör* Riksdagen begagna denna sin rätt och *när icke*? Jag vill kanske medgifva, att det icke nu är något rätt lämpligt tillfälle att Riksdagen utöfvar denna sin pröfningsrätt ensidigt, emedan det under nuvarande förhållanden måhända är klokare att icke öka ämnena till söndring, och ej heller onödigtvis tillgripa några mera kraftiga medel, om samma mål på ett lenare sätt kan vinnas.

Det är ur denna synpunkt och med denna uppfattning, som jag här och nu vågar hänvända mig till Hans Excellens Herr Statsministern med en vördsam anhållan, att Hans Excellens ville behaga besvara följande fråga: *är Kongl. Maj:ts regering allvarligen betänkt att än vidare och på sätt redan i mindre mån skett minska utgifterna till indelta arméns vapenöfningar för innevarande år samt vidtaga en dylik åtgärd i ännu större omfattning äfven för år 1880? Derest Kongl. Maj:ts regering icke anser sig kunna eller vilja härpå lemna ett bestämdt svar, och Kammaren under sådant förhållande sjelf skulle besluta en önskvärd större minskning i det för 1880 äskade anslag till indelta arméns och Vermlands fältjägarecorps' vapenöfningar, anser Kongl. Maj:ts regering ett så beskaffadt beslut för sig innebära ett personligt misstroendevotum?*

Jag skulle stanna i tacksam förbindelse, om Hans Excellens härpå behagade lemna svar.

Jag har endast några få ord att ytterligare tillägga. Hvad man än må säga — jag vågar försäkra, att åtminstone mitt skäl och anledningen för mig att framställa detta spörsmål är känslan af den pligt jag såsom folkrepresentant eger att under en tid af oerhördt ekonomiskt tryck, sådan som den närvarande, och på den plats i Stats-Utskottet, dit Kammarens förtroende insatt mig, söka i mån af mina krafter och min förmåga medverka till nödiga besparingar för att undvika alltför stor, ny skatteförhöjning, särdeles som det ej kan vara för någon obekant, att nästa års statsbrist blir ännu större än den nuva-

rande. Jag kan försäkra, att folkets blickar så vaket och så lifligt äro fästade på Riksdagens åtgörande i dessa dagar och i dessa stora förhållanden, att jag vågar uttala, och detta utan att behöfva befara, det jag vid hemkomsten till min ort eller vid besök i andra trakter af vårt land skall jäfvas, att folkets tacksamhet skall följa den regering, som, oberoende af hvad som ur synpunkten af kanske någon militärlux i fråga om lustläger och öfningar kan vara önskvärdt, verkligen vill se till hvad som häri kan inbesparas och vidtager kraftiga åtgärder i sådant syfte, icke nödtvunget, utan frimodigt och med gladt hjerta.

*Om anslag till
indelta arméns
vapen-
öfningar.
(Forts.)*

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer: Herr Talman! Mine Herrar! Efter de erkännanden från alla sidor, som här under många år uttalats om otillräckligheten af vår nuvarande armé, såväl i anseende till manskapets antal som dess öfning och efter de allvarliga försök, som från olika håll blifvit gjorda att med högst betydligt ökade kostnader söka afhjelpa dessa brister, är det onekligen, såsom den förste talaren anmärkte, en egendomlig företeelse, att nu höra ifrågasättas, att det ordinarie anslaget till de vanliga fredsöfningarne för vår lilla armé, hvilket anslag dessutom för de senaste åren visat sig så otillräckligt, att det måst förstärkas med ett icke obetydligt extra anslag, nu skulle undergå en större minskning, visserligen, såsom det antyddes af den siste talaren, endast för 1880, men på ett sätt, som kan innebära vida mera, då ju här är fråga om att nedsätta ett ordinarie anslag, om hvars återuppbringande till det gamla beloppet ingen säkerhet läser kunna gifvas.

För en så utomordentlig åtgärd åberopas nu nödvändigheten af att göra besparingar till följd af den tryckta ekonomiska ställningen i vårt land. Det vare långt från mig att förneka denna och Kongl. Maj:t har också med afseende derpå redan vidtagit åtgärder till inskränkning i kostnaden för den indelta arméns vapenöfningar under innevarande år, hvarigenom med säkerhet bör besparas hela det extra anslag, som dertill är anvisadt till belopp af 388,000 kronor, och sannolikt något derutöfver på det ordinarie anslaget.

Jag vill icke heller förneka, att ställningen nästa år kan blifva sådan, att någon inställning eller inskränkning af regementsmötena för indelta armén kan af sådan anledning komma att pakallas, och jag föreställer mig, att regeringen i sådant fall skall lyssna till omständigheternas kraf, likasom jag är förvissad, att, om Riksdagen uttalar en sådan önskan, som Stats-Utskottet föreslagit, regeringen skall deraf fasta allt det afseende, som den anser sig utan skada kunna göra. Men jag kan icke medgifva, att sådana förhållanden redan hafva inträdd, hvilka bjuda, att ett ovilkorligt beslut härom redan nu fattas. Ingen kan ännu med säkerhet bedöma, hurudan ställningen nästa år skall blifva, och detta gäller icke blott om den finansiella ställningen, utan ännu mera om den politiska. Pröfningen af denna fråga torde, när tiden derfor är inne, böra öfverlemnas åt regeringen och allra minst företagas af Riksdagen ensam. Grundlagen gifver nemligen icke endast Konungen rådighet öfver armén, utan har också förklarar att indelningsverket skall orubbadt bibehållas, intilldess detsamma varder

Om anslag till indelta arméns knektekontrakten och de angående indelningsverket utfärdade författningar af Kongung och Riksdag gemensamt upphäfdt, eller ändradt. Men vapen- och rotehållare såsom en skyldighet att under- öfningar. hålla soldaten under de årliga mötena, och denna skyldighet är icke upphäfd, utan endast suspenderad för så lång tid, som Riksdagen ersätter densamma genom ett statsanslag.

(Forts.)

Sedan nemligen år 1830 regeringen träffat den öfverenskommelsen med rust- och rotehållarne, att för hvarje rote skulle under femton år betalas ett bidrag af 7 rdr banko, hvaremot regeringen skulle åtaga sig manskapets underhåll på mötena, så öfvertog 1840 års Riksdag till lättnad för rust- och rotehållarne denna skyldighet och uppförde på riksstaten ett anslag, som svarade mot det belopp, hvartill rust- och rotehållarnes bidrag uppgick.

Vid anmälan härom till Kongl. Maj:t och begäran om Kongl. Maj:ts godkännande af Riksdagens beslut, yttrade Rikets Ständer i skrifvelse af den 30 December 1840 följande:

»Då enligt gällande stadganden tillgångarna för indelta arméns exercis äro på indelningsverket grundade och Eders Kongl. Maj:t således, oberoende af särskilda anslags beviljande, är i tillfälle att armén till vapenöfningar sammandraga, hafva Rikets Ständer, till undauröjande af de betänkligheter, hvilka under sådant förhållande möjligen skulle kunna uppstå vid införandet af ifrågavarande förändring, funnit sig böra dervid fästa det vilkor, att, derest Rikets Ständer vid en blifvande riksdag skulle borttaga det nu bestämda möteskostnadsanslaget, eller detsamma nedsätta under omförmälda belopp, Eders Kongl. Maj:t då må vara oförhindrad att, i stället för samma anslag, fordra uppfyllandet af de skyldigheter, som i afseende å manskapets transportrande till och underhåll vid möten, enligt indelningsverk och knektekontrakt jemte öfriga gällande författningar, vederbörande åligga».

I öfverensstämmelse härmed utfärdades också år 1841 en Kongl. kungörelse, som intog detta af Riksdagen medgifna förbehåll.

Vid 1856 års riksdag anmälde Kongl. Maj:t för Riksdagen, att det för indelta arméns vapenöfningar uppförda anslag visat sig alldeles otillräckligt, så att mötena måst dels helt och hållet inställas och dels betydligt förkortas; att detta icke vore förenligt med vidmakthållande af indelta arméns tjänstbarhet, utan att viss tid för mötena måste bestämmas, hvilka icke under vanliga förhållanden kunde minskas. Dessa tider angäfvos äfven och äro, som jag tror, alldeles öfverensstämmande med de stadganden, som ännu gälla i afseende å våra regements-, befäls-, korporals- m. fl. möten.

I en skrifvelse af den 27 Januari 1858, deri Rikets Ständer afgäfvat svar på denna Kongl. Maj:ts framställning, yttrade Ständerna följande:

»Rikets Ständer hafva derföre ansett det vara af högsta vigt att, genom ökad anslag, tillfälle beredes att ordna arméns vapenöfningar på ett sätt, som kan göra denna armé till en verklig och öfvad stam. I detta afseende hafva Rikets Ständer dessutom tagit i betraktande att, när den rust- eller rotehållaren af ålder åliggande skyldigheten att under mötena underhålla den indelta ryttaren eller soldaten vid 1840—1841 årens riksdag helt och hållet öfvertogs af kronan, samt

ett bestämdt anslag för indelta arméns vapenöfningar å Fjerde Hufvudtiteln uppfördes, staten derigenom jemväl iklädde sig förbindelsen att gifva armén den öfning, som erfordras».

Vid denna riksdag uppfördes också såsom förslagsanslag ett belopp af 596,000 rdr rmt till indelta arméns vapenöfningar. Vid 1859—1860 årens riksdag förvandlades visserligen detta förslagsanslag till ett reservationsanslag, men det höjdes också på samma gång till det belopp, som kostnaden utgjort för hållande af möten under den tid, som 1856 års riksdag i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts förslag uttryckligen godkänt såsom erforderlig. Sedermera har, på sätt den förste talaren upplyste, detta belopp blifvit vid många tillfällen förhöjdt, till största delen likväl under senare tider, dels genom öfverföring dit från andra anslag, dels genom inrättande af underbefälskolor, dels ock genom en förbättrad utspisning af såväl manskap som underbefäl. Riksdagen har således hittills städe erkänt och tillgodosett Kongl. Maj:ts på grundlag och indelningsverk grundade rätt att sammandraga den indelta armén till årliga öfningsmöten. En af Riksdagen nu ensidigt företagen nedsättning af ifrågavarande anslag till indelta arméns vapenöfningar skulle afse att hindra Kongl. Maj:t att åtminstone för någon tid utöfva denna rätt. Jag har svårt att tro, att Kammaren vill medverka till ett sådant missgrepp. Om Riksdagen emellertid skulle fatta ett sådant beslut, har Kongl. Maj:t sin handlingsfrihet sig förbehållen. Men för egen del skulle jag visserligen anse ett sådant beslut för ett bevis, att de, som nu föra Regeringens talan inför Riksdagen, icke förmått att, såsom sig bort, häfda Regeringens ställning och värdighet, och efter denna uppfattning skall jag rätta *mitt* handlingsätt.

Herr Hedin: Herr Talman! Jag nödgas anhålla om ordet för att rätta det missförstånd, till hvilket den ärade vice ordföranden i Stats-Utskottet synes mig hafva gjort sig skyldig, för så vidt jag får antaga, att den senare afdelningen af hans anförande, deri han polemiserar mot en viss uppfattning af Riksdagens beskattningsrätt, skulle i någon mån vara föranledd af mitt anförande. Jag vill för den händelse erinra, att jag icke inlät mig på frågan om gränsen för Riksdagens beskattningsmakt, och detta så mycket mindre som dertill icke fans någon anledning och jag i den delen dessutom utan tvifvel står på samma ståndpunkt, som den ärade vice ordföranden i Stats-Utskottet. Det enda, som möjligen kunde gifva anledning till det missförstånd, som jag nu går att undanrödja, är min erinran derom, att Riksdagen just till följd af den stora utsträckningen af dess i min tanke ostridiga rätt bör i sitt handlingsätt gå varsamt till väga. Men när vice ordföranden i Stats-Utskottet förmenade, att jag såsom värnpligtsvän borde vara Stats-Utskottet erkänsam, för det att Stats-Utskottet icke föreslagit, bland annat, någon inskränkning i beväringsofningarne, ber jag få erinra, att det visserligen, för så vidt på Stats-Utskottet ankommit, varit nära, att Riksdagen skulle uttala för Kongl. Maj:t en önskan om en sådan inskränkning. Vidare anhåller jag att få säga, att, då han talat om, huruledes Regeringen skulle förvärfva sig landets tacksamhet, om hon inskränkte anspråken på militäryx, det icke är

Om anslag till
indelta arméns
vapen-
öfningar.
(Forts.)

Om anslag till
indelta arméns
vapen-
öfningar.
(Forts.)

rätta tillfället att tala om militärlyx i denna fråga, der det i sjelfva verket gäller att upprätthålla hvad 1877 års Riksdag sjelf har sagt, nemligen att hela anslaget för indelta arméns vapenöfningar, såväl det ordinarie som det på extra stat då för första gången beslutade, vore oundgängligen nödvändigt för arméns tjenstbarhet. Härom och icke om militärlyx är nu fråga.

Jag skall för öfrigt inskränka mig till att anhålla om afslag å Stats-Utskottets förslag om aflåtande af en skrifvelse till Kongl. Maj:t.

Herr Danielsson: Då man genomläser Stats-Utskottets föreliggande betänkande, finner man, att Utskottet behandlat den föreliggande frågan med synnerlig varsamhet. Det oakadt väntar man sig vid genomläsningen af motiveringen, att den så kallade klämman skall blifva något annorlunda än den som nu framlagts för Riksdagen. I motiven erkänner nemligen Utskottet oförtydbart, att den ekonomiska ställningen i landet gör det till en oafvislig pligt för representationen att i afseende å statsutgifterna göra alla de inskränkningar, som utan verklig skada kunna vidtagas. Jag tror också, att, såsom Utskottet sjelft medgifver, just i denna punkt en sådan inskränkning kan ske, utan att någon verklig skada derigenom uppstår. Här har ju så ofta framhållits, att dessa indelta soldater äro personer, som icke kunna uppbringas till någon synnerlig militärisk skicklighet och att hela vårt indelningsverk är odugligt. Den satsen är upprepad från många håll utan att någonsin hafva blifvit vederlagd och måste derföre vara en sanning. Då således detta är en sanning, kan man med skäl fråga, hvartill det tjänar att år efter år och i synnerhet i tider sådana som de närvarande slösa bort penningar på dessa soldater och särskildt den del af dem, som redan genomgått rekrytbildningen. Skall man spara någorstädes, bör man väl göra det här. Och då frågan ställer sig så för mig, att man här har att välja emellan antingen ett besparande i detta afseende eller en skatteförhöjning, har jag för min del icke kunnat komma till annan uppfattning, än att Utskottet bort hafva gått något längre, än som nu skett. Här har visserligen sagts man och man emellan, att Kongl. Maj:t skulle vara villig att efterkomma den önskan i fråga om inskränkning af arméns vapenöfningar, som Utskottet uttalat, och att man följaktligen skulle i alla händelser ernå det mål, man åsyftar. Men om man också vill sätta tro härtill, så kvarstår dock alltid den olägenheten, att anslaget måste uppföras i budgeten och följaktligen en skatteförhöjning komma till stånd. Härtill kommer, att det yttrande Hans Excellens Herr Statsministern nyss fälde, icke just är egnadt att gifva stöd för det antagandet, att Utskottets uttalade önsknningar och förhoppningar komma att uppfyllas. Särskildt beaktansvärda anser jag de ordalag, hvarmed Hans Excellens Herr Statsministern behagade sluta sitt anförande och som innehöllo, att han skulle häfda regeringens rättigheter. Jag vill visst icke förneka, att sådant kan vara hans pligt. Men på samma gång tror jag, att äfven Riksdagen å sin sida bör häfda *sina* rättigheter och fatta ett beslut i denna fråga, som är öfverensstämmande med landets önsknningar. Den stora svenska allmänheten har i närvarande stund sina blickar fästade på oss. Besluta vi att icke spara i en fråga sådan som

den föreliggande, få vi svårt att inför denna allmänhet gifva skäl för ett sådant beslut. Riksdagen och särskildt denna Kammare har följt den nuvarande regeringen så troget som möjligt. Och under denna regerings handhavande af landets angelägenheter har vår statsbudget och synnerligast de ordinarie anslagen svält ut rätt betydligt. Håri ligger enligt min tanke det allra säkraste vittnesbörd om, att denna Kammare har förtroende för regeringen. Man kan icke med skäl påstå annat. Men det ena förtroendet bör framkalla det andra; och då behofvet att iakttaga sparsamhet uti nu ifrågavarande hänseende så tydligt framställer sig, borde också regeringen hafva utlofvat något mer tillmötesgående, än hvad man nu af det senaste yttrandet från statsrådsbänken kan vänta sig.

Då frågan står på denna punkt och då, såsom jag redan nämnt, jag icke kan finna någon vada i att under ett eller annat år inskränka de öfningar, som nu äro i fråga, helst som jag icke kan tro, att för den närmaste tiden äro att befara politiska förvecklingar af beskaffenhet att landets sjelfständighet deraf kan äfventyras, är jag för min del fast besluten att yrka afslag å Utskottets hemställan och bifall till herrar Halldins och Ola Anderssons motioner så till vida, att Kammaren och Riksdagen bevilja allenast så stor del af ifrågavarande anslag, som erfordras för fortgången af rekrytbildningen.

Såsom herrarne finna, hafva åtskilliga af reservanterne vid detta betänkande anfört, att 322,300 kronor skulle enligt inhemtade upplysningar vara fullt tillräckliga för upprätthållande af indelta arméns rekrytbildning i vanlig ordning och att man således icke kan befara att genom bifall till deras förslag rekrytbildningen skall afstanna.

Det sades äfven af Hans Excellens Statsministern, att gällande föreskrifter kunde tydas derhän, att, i den händelse Riksdagen förminskade öfningsanslaget för indelta armén, rotehallare och rusthållare skulle få sitta emellan. Skulle frågan verkligen bringas derhän, så få väl rust- och rotehallare nöja sig dermed, det är ingenting annat att göra, om det behagar Kongl. Maj:t att ställa frågan på den pointen. Kongl. Maj:t begagnar då blott sin grundlagsenliga rätt och deröfver har ingen att beklaga sig, men jag tror dock, att det skall vara utomordentliga händelser, som kunna bringa det derhän.

Jag tror emellertid, att det är mest öfverensstämmande med denna Kammares värdighet att fatta ett bestämdt beslut och icke på det sätt Stats-Utskottet föreslagit sätta Kongl. Maj:t i villrådighet och landet i ovisshet om Riksdagens vilja, hvarigenom troligen Riksdagens förhoppningar slutligen blifva reducerade till missnöje för många. Jag anser derföre, att det är klokast att redan nu ställa saken på sin rätta punkt och jag tillåter mig således att yrka bifall till hvad Utskottet föreslagit i mom. a af den nu föredragna punkten, men att, med afslag å Utskottets förslag i mom. b, Kammaren måtte lemna sitt bifall till ett förslag af följande lydelse: att Kammaren, med afslag å Stats-Utskottets, i dess betänkande N:o 10^{1/2}, punkten b gjorda hemställan, ville besluta: »1:o) att Herrar Halldins och O. Anderssons ofvan omförmälda motioner må sålunda bifallas, att Riksdagen beslutar, att ordinarie anslaget till indelta arméns och Vermlands fältjägarcorps' vapenöfningar under år 1880 må uppföras till 322,300

*Om anslag till
indelta arméns
vapen-
öfningar.
(Forts.)*

Om anslag till kronor; och 2:o) att Riksdagen i underdånig skrifvelse anhåller, indelta arméns vapenöfningar. det täcktes Kongl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida ej indelta arméns och Vermlands fältjägarecorps' vapenöfningar under innevarande år skulle, utan väsentlig olägenhet, kunna i den mån inskränkas, att någon betydlig besparing kunde vara att emotse, och hvilken besparing kunde komma statsverket till godo».

(Forts.)

Herr Carl Ifvarsson: Af den talare, som sist hade ordet, yttrades, att han nu ville ställa frågan på sin rätta ståndpunkt. Detta hans yttrande vill jag i främsta rummet upptaga till betraktande. Jag tror dock, att Stats-Utskottet ställt frågan på sin rätta ståndpunkt, då man tager i öfvervägande hvad Stats-Utskottet har yttrat i sin motivering och det resultat, hvartill Utskottet i sitt tillstyrkande kommit. Stats-Utskottet har i sin motivering inlagt yttranden, som tydligen visa, att det icke är meningen, att Riksdagen vill genom en förklaring i detta fall afhända sig rättigheten att besluta i denna fråga. Utskottet har således velat häfda Riksdagens rätt att göra indragningar äfven å de ordinarie anslagen, då sådant kan ske och bör ega rum.

Utskottet har vidare tugit i öfvervägande, huru långt man skulle kunna gå i afseende å besparingar utan att äfventyra hvad som vore viktigast i afseende på försvarsverkets uppehållande, nemligen öfningarna för indelta armén, i den händelse omständigheterna blefve sådana, att dessa öfningar ovilkorligen behöfdes.

Utskottet har ock uttalat sin tanke, att dessa öfningar kunde åtminstone i någon större mån inskränkas antingen under innevarande och nästa år, något under hvardera, eller under nästa år ensamt, men antagit att detta kunde bäst ordnas af Kongl. Maj:t, hvarföre Utskottet sagt, att det icke trodde, att Riksdagen för närvarande ville ensam åtaga sig ansvaret att minska öfningen för nästa år genom att indraga det ordinarie anslaget. Jag tror att allt detta är fullt berättigadt i betraktande af tiden och omständigheterna.

Det är otvivelaktigt nödvändigt att under så brydsamma omständigheter i finansielt hänseende, som nu äro rådande, Riksdagen bemödar sig att spara så långt som sparas kan; men då detta å ena sidan måste ske, måste man å andra sidan också tillse, att någon gräns sättes för sparsamheten. Man skall tillse, att icke andra intressen, som äro beroende af ett anslag, äfventyras af en alltför långt drifven sparsamhet. Utskottet har enligt min tanke iakttagit hvad som bör gälla i alla dessa hänseenden. Att å ena sidan sparsamhetsvännerne vilja gå ännu längre och å andra sidan de förhållanden kunna inträffa, att man anser, det Utskottet redan gått allt för långt, är något som ofta inträffar. Det är ingenting ovanligt, att den ene anser, att man med ett beslut går för långt, men den andre finner, att man icke gått nog långt.

Frågan har icke heller varit lättsinnigt behandlad i Stats-Utskottet, ty dervid har tillgått såsom Herr vice ordföranden i Utskottet nysst tillkännagifvit. Man har behandlat densamma så grundligt som möjligt och återremitterat densamma till afdelningen inom Utskottet icke mindre än två gånger. Man har sålunda haft god tid att tänka på saken och jag föreställer mig nästan, att, hvilket beslut Kammaren än

må komma att i denna fråga fatta, det näppeligen kan blifva att så synnerligen föredraga framför Utskottets förslag, hvilket jag anser vara det bästa, som under nuvarande förhållanden kan ifrågakomma. Och då jag nu derjemte till min tillfredsställelse från statsrådsbänken hört, att regeringen redan i viss mån tagit frågan i öfvervägande, äfvensom att regeringen har för afsigt att, i den mån omständigheterna medgifva, lyssna till de önskingar Riksdagen i detta ämne kan komma att uttala, för så vidt nemligen detta sker i den form, Utskottet här föreslagit, så kan jag icke finna annat, än att regeringen visat så pass mycket tillmötesgående, som man billigtvis kan begära. För min del skulle jag mycket beklaga, om under sådana förhållanden Kammaren ginge längre än Utskottet föreslagit; detta tror jag hvarken vore nyttigt för landet eller denna Kammare värdigt. Detta sista säger jag med särskild hänsyn till den behandling, som under de senare åren kommit försvarsfrågan till del. Jag har visserligen alltid tillhört den sidan, som velat, att man icke skulle gå för långt i beviljande af anslag till försvarsväsendet, och anledningen dertill har varit min farhåga för — hvad som nu äfven inträffat — att kostnaderna för vårt lilla land skulle blifva alltför dryga; men dock kan jag icke tro, att man ens under nu rådande onda tider bör gå så långt i sparsambet, att man indrager alla anslag till försvaret, endast med undantag af aflöningen åt befälet, ty det gagnar ju icke till stort att aflöna befälet, om man icke öfvar truppen. Jag tror sålunda, att dessa öfningar i viss mån äro nödvändiga, men dock icke lika nödvändiga alla är och under alla förhållanden, utan bör man rätta sig efter omständigheterna; och i detta afseende likasom i andra torde måttligt vara bäst. Efter hvad som nu i denna sak passerat, vill jag icke längre upptaga tiden, utan slutar med att yrka bifall till Utskottets förslag såväl i första som i andra momentet af första punkten.

I detta anförande instämde Herrar *C. Aron Jönsson, L. Börjesson, Norén, Magnus Jonsson, Håkanson, Gunnar Eriksson, Smedberg, Gustaf Andersson* och *Johannes Bengtsson*.

Herr Hægström: Det kan icke vara särdeles uppmuntrande för mig att uppträda näst efter en talare, hvars ord i denna Kammare väger så tungt som den nästföregående, i synnerhet när jag hört så många af Kammarens ledamöter med honom instämma, och i all synnerhet då min åsigt i denna fråga är nästan diametralt motsatt den han förfäktade. Men detta skall dock icke nu, lika litet som vid åtskilliga föregående tillfällen, hindra mig att uttala min mening, den må nu vara riktig eller icke; jag har sökt sätta mig in i frågan och bilda mig en öfvertygelse, och sedan jag en gång stadgat min öfvertygelse, går jag icke ifrån den.

Den föregående talaren sade, bland annat, att man skulle hafva förebrätt Utskottet att hafva fjeskat med behandlingen af denna fråga. Någon sådan förebräelse har jag dock icke hört under diskussionen uttalas och svärligen skulle en sådan förebräelse kunna anses befogad, då man betänker, hvilken tid, som åtgått för Utskottet att komma in med detta betänkande. Utskottet fick redan vid riksdagens början

*Om anslag till
indelta arméns
vapen-
öfningar.*
(Forts.)

Om anslag till indelta arméns vapenöfringar. (Forts.)

emottaga den nådiga propositionen och Utskottets betänkande är dateradt den 29 Mars, så icke lär väl någon kunna förebrå Utskottet att hafva fjeskat med frågan. Skulle någon förebräelse kunna rigtas mot Utskottet, så vore det väl snarare, att icke Utskottet gjort hvad som bort och kunnat göras för att få frågan så snart som möjligt afgjord. I detta afseende hade Utskottet kunnat hemta ett efterföljansvärdt exempel från vårt grannland Norge. Der afgaf Herr J. Sverdrup sitt förslag den 17 Februari och redan den 25 i samma månad förekom frågan i Stortinget, som antog förslaget med 94 röster mot 14. Hela frågan afgjordes sålunda på 8 dagar. Så går man till väga i broderlandet, då man verkligen vill åstadkomma en besparing. Men här har man gått en alldeles motsatt väg. Utskottet afgaf sitt betänkande, som jag nyss nämnde, först den 29 Mars, eller just vid den tid, då påskloftet började, så att frågan icke kunnat hos Kamrarna förekomma förr än den dag i dag är, eller den 17 April. Utskottet har visserligen icke kunnat förneka nödvändigheten af att nu spara, utan, sedan Utskottet redogjort för den Kongl. propositionen och de i ämnet väckta motionerna, säger Utskottet sjelft genast i början: »Den ekonomiska ställningen inom landet gör det för närvarande till en oafvislig pligt för representationen att i statsutgifterna göra alla de inskränkningar, som utan verklig skada kunna vidtagas». Detta är ju en ganska vacker början och en fullkomligt hållbar position, men denna position öfverger Utskottet mycket snart, ty i stället för att vidtaga den ganska enkla åtgärden att föreslå en besparing i en af de få punkter, der detta med något betydligare belopp skulle kunna ske, hvilka punkter, efter hvad Utskottet sjelft säger, just äro 4:de och 5:te hufvudtitlarne, i stället, säger jag, för att här föreslå en verklig besparing, der det skulle kunnat gå för sig, så vägrar Utskottet i vändningen och inskränker sig till att föreslå en underdånig skrifvelse. Här skall man naturligtvis möta mig med den invändningen, att vi ju redan på nästa års budget åstadkommit besparingar till ett belopp af 1,600,000 kronor. För min del kan jag visserligen icke få summan till mera än 1,300,000 kronor, men jag skall icke nu tvista om 300,000 kronor. Men huru stor är väl i sjelfva verket denna besparing? Jo, den inskränker sig till omkring 60,000 af dessa så mycket omtalade 1,600,000 kronor. Det var under den sista punkten i Stats-Utskottets betänkande N:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens 4:de hufvudtitel, som en verklig besparing blifvit gjord af 49,000 kronor, hvilka äskats åt en person, som, vid uppförandet för statens räkning af en större byggnad, missräknat sig på nämnda summa, äfvensom en annan post på 9,709 kronor, äskad till disciplinkompaniet, inbesparades åt statsverket. Alla andra anslag, som icke beviljades, voro, jag vågar påstå det, helt enkelt uppskofsposter. Ty Riksdagen har redan förut beslutat, att de flesta skola utgå, hvilket också af Utskottet medgifvits, ehuru det föreslagits, att de icke skulle utgå förrän under ett följande år. De stora besparingar, som man således hoppades skulle göras på fjärde hufvudtiteln, under hvilken de hufvudsakligen skulle kunna ifrågakomma, hafva sålunda hopkrympt jemförelsevis till en bagatell, eller till omkring 60,000 kronor. Det står hvem af herrarne, som behagar, fritt att vederlägga mig i detta mitt påstående; jag skall nog

veta försvara det, om jag ock möjligen råkat utesluta en eller annan mindre betydande post. Säkert är emellertid, att af alla de på 4:de hufvudtiteln gjorda besparingarne, 1,540,000 kronor äro uppskofs- poster, som förr eller senare måste utgå.

Här är nu fråga om att göra en verklig besparing på 1 million kronor. Men i stället för att helt enkelt fatta ett bestämdt beslut härom, vill man till regeringen aflåta en skrifvelse, som, efter hvad vi redan veta, Första Kammaren antagit, ehuru med ogillande af motiveringen, och om hvilken man naturligtvis icke kan veta, hvilket resultat den kommer att få. Men nu frågas: hafva vi förut eller i afton hört någon påstå, att den ifrågasatta indragningen för ett år af indelta arméns och Vermlands fältjägares vapenöfningar skulle kunna blifva farlig för landets säkerhet? Huru mycket jag än i denna sak sett och hört, har jag dock aldrig förmärkt, att någon vågat framkomma med ett sådant påstående, eller att dessa vapenöfningar icke skulle kunna för ett eller annat år indragas af rent ekonomiska skäl. Och för min del vill jag icke göra frågan till annat än en rent ekonomisk fråga. Så väl inom, som utom Kammaren har den allmänna uppfattningen varit, att vi måste spara allt hvad sparas kan, och, mine herrar, när vi nu kommit derhän, att vi kunna göra en verklig besparing, så söker man kringgå detta genom att aflåta en till sitt resultat oviss skrifvelse, men måste på samma gång beskatta folket på den million, som kunnat inbesparas. Ty, äfven om en skrifvelse, sådan som den Utskottet föreslagit, aflåtes och Kongl. Maj:t skulle vara nog artig att gå Riksdagens deri uttalade önskan till mötes, så kvarstår dock det faktum, att den ifrågavarande millionen i alla fall måste i år uttaxeras på folket, äfven om den skulle kunna inbesparas till nästkommande år. När vi se efter, huru mycket af den statsbrist på 6 $\frac{1}{2}$ millioner, som Kongl. Maj:ts proposition om statsverkets tillstånd och behof vid riksdagens början utvisade, blifvit afhjelpt, finna vi, att ännu återstå 3 à 4 millioner att fylla, och då frågas: Kan det vara lämpligt att under sådana förhållanden öka folkets skattebörd med en million, som i sjelfva verket kunde undvaras? Jag förstår icke, hvarför man hesiterar så mycket att göra denna indragning, då man icke tvekat att indraga andra ordinarie anslag. Riksdagens rätt med afseende å de ordinarie anslagen är ju numera intet tvifvel underkastad och, om jag icke missminner mig, har ju redan under denna riksdag varit ifrågasatt att indraga ett sådant anslag, nemligen anslaget till de Kongl. teatrarne, ehuru detta icke blef utaf. Men icke ifrågasattes dervid Riksdagens rättighet att göra denna indragning, och jag hemtar deraf ytterligare stöd för min åsigt, att Riksdagen är oförhindrad att huru mycket den behagar indraga eller nedsätta de ordinarie anslagen, för så vidt icke tredje mans rätt dermed kränkes. Icke äldre riksdagsman än jag är, påminner jag mig dessutom, huruledes för några riksdagar sedan uti ett under femte hufvudtiteln förekommande anslag — jag tror det bar det egendomliga namnet: »durchmarschekostnader» — gjordes af Riksdagen en nedsättning — visserligen icke betydlig, men dock i ett ordinarie anslag — af omkring 3,000 kronor. Detta skedde oakadt någon finansiell nöd då ej var för handen, på grund af Riksdagens obestriddliga rätt att sig sjelf beskatta, uti hvilken rätt natur-

Om anslag till indelta arméns vapenöfningar.
(Forts.)

Om anslag till indelta arméns vapen-öfningar. (Forts.)

ligtvis också måste vara inbegripen rättigheten att nedsätta de ordinarie utgifterna, der sådant utan skada för landet låter sig göra.

Hade Stats-Utskottet, hvad dess medlemmar från denna Kammare beträffar, varit sammansatt på annat sätt, än det är, skulle jag för min del icke hafva förvat mig öfver, om det kommit till ungefär samma resultat som det, hvilket nu föreligger; men då dess medlemmar från denna Kammare — derom få vi väl vara ense — blifvit tillsatte af Kammarens pluralitet och denna pluralitet ju utgöres af landtmannapartiet — af hvilket jag åtminstone förut utgjort och äfven för närvarande till en viss del utgör en ringa medlem — måste jag tillstå, att det i hög grad förundrar mig, att personer, tillhörande ett parti, som på sin fana bär ordet: sparsamhet i alla riktningar, icke äro sin fana trogna, i synnerhet när ett tillfälle gifves, då sparsamhetssträfvan det verkligen kan tillämpas. Jag har här till hands landtmannapartiets program från 1867 och, da dess innehåll torde vara bekant för partiets vänner, behöfver jag väl icke uppläsa något deraf. Men det veta vi alla, att *sparsamheten* der spelar en stor rol, och jag har alltid glädt mig, då partiet följt sitt program i denna del. Dock, när jag finner motsatsen, kan jag icke underlåta att opponera mig, och det är därför som jag icke heller kan gilla hvad Utskottet föreslagit.

Hans Excellens Herr Statsministern behagade säga, att det vore mycket vanskligt att nu företaga en nedsättning i anslaget till de vanliga fredsöfningarne. Han angaf dock icke något skäl för detta sitt påstående; ej heller nämnde han, att vår ställning till utländska makter var så farlig, att anslaget därför borde utgå, utan det var ett annat skäl, som kom bakefter. Han fälde nemligen det märkvärdiga yttrandet, att, om det ordinarie anslaget, som är afsedt för de vanliga fältöfningarne, nu nedsattes, så hade man ingen säkerhet för att kunna uppbibringa det till det belopp, som detsamma i detta nu har. Orden föllu ungefär så. För att kunna fälla en så graverande beskyllning här i denna Kammare, skulle jag för min del tro, att jag är alldeles berättigad till mitt påstående, att då borde man åtminstone förut haft något exempel att åberopa, som kunde gifva anledning till en sådan farhåga. Jag tager mig friheten att återkalla i Hans Excellens' och herrarnes minne hvad som passerat på detta rum i afseende på försvarsfrågan. Jag erinrar mig särskildt ett tillfälle, då vid 1875 års riksdag, när Kongl. Maj:t framlade sitt nädiga förslag till ny härordning och detta förslag i denna Kammare förkastades, samtidigt här beviljades 4 à 5 millioner till materiel på 4:de hufvudtiteln. Jag frågar nu: har det, sedan försvarsfrågan uppkom, någonsin i denna Kammare varit i motionsväg eller under diskussion ifrågasatt, att sätta ned detta anslag? Jag vet icke, att något sådant passerat och därför tror jag icke heller, att den förevitelsen är rätt befogad, att, om vi nu af rent finansiella skäl skulle nedsätta denna post för en enda gång, skulle man sedan behöfva hysa fruktan att icke kunna bringa upp anslaget till dess normala höjd igen. Jag vill så vidt möjligt är låta »detta vara detta». Vi hafva obestriddligen en stor finansiell brist i landet, och lika tydligt som det är att vi genom att nedsätta ifrågavarande anslag spara in en million, lika litet lär någon kunna bestrida, att vi hafva denna rätt. När så är, vet jag icke, hvarför man drager i tvifvelsmål

att pruta ned anslaget. Man har sagt i tidningarne, att det skulle finnas andra skäl i vägen. Ja, det är så mycket, som säges i tidningarne, men jag tror, att, om jag talade om åtskilligt af hvad som sagts i tidningarne angående denna fråga, skulle det väcka allmänt löje. På mig har för öfrigt hela den historien, att man skulle begagna denna anslagsfråga för att på något vis söka få den nuvarande ministären att afgå, ingen inverkan. Jag afser blott sjelfva *sakförhållandet*, som är, att 1 million kronor här kan utan olägenhet besparas; — och hvarför icke då göra det?

Hans Excellens sade äfven, att enligt 1840 års Riksdags skrifvelse vore det icke så farligt, ifall denna Kammare skulle vilja taga bort en million från anslaget, ty enligt samma skrifvelse kan Kongl. Maj:t sätta tumskrufven på rust- och rotehållarne och tvinga dem att möjliggöra öfningarne genom att bestrida manskapets underhåll på mötena, hvarifrån de för närvarande äro befriade till följd af de anslag, som blifvit för ändamålet beviljade alltsedan 1840—41 års riksdag. Jag beklagar, om vi skulle komma i den ställningen; dock finge vi väl äfven finna oss deri och icke knorra öfver hvad som lagligen kan åläggas oss af Kongl. Maj:t. Men det är väl icke så alldeles farligt ändå, ty, om jag erinrar mig rätt, så har Kongl. Maj:t en annan fond, hvilken, om — det Gud förbjude — vår ställning till utländska makter skulle fordra några utomordentliga åtgärders vidtagande, kan lyftas utan Riksdagens hörande, nemligen lilla kreditivet. Jag föreställer mig nog, att det är litet tråkigt, när de ordinarie anslagen komma på tal och man vill sätta ned dem, men man måste äfven medgifva, att det blir outhärdligt i längden att hafva den frågan sväfvande. Det är mycket bättre att den kommer på det klara, och jag anser, att ju mindre man dröjer med att uppskjuta den frågan, dess bättre är det, ty det kan icke vara godt hvarken för den ena eller den andra statsmakten att hafva sådana brännande frågor sväfvande i luften och sålunda gifvande ämnen till åtskilliga kontroverser, hvilka kunde undvikas, om den saken vore öfverstökad.

Som sagdt, jag tager saken endast från den ekonomiska sidan och så länge jag anser, att det icke ligger något riksvådligt i att inställa arméns och Vermlands fältjägarcorps' vapenöfningar under nästa år, för så vidt de icke kunna bestridas med de 322,300 kronorna, så är jag med om det förslag, som här framstälts af Herr Danielsson och förenar mig i hans yrkande om afslag å Stats-Utskottets förslag i mom. b) af denna punkt.

Herr *Johan Jönsson* förenade sig med Herr *Hæggström*.

Herr *Liss Olof Larsson*: För min del skall jag redan från början tillkännagifva, att jag kommer att yrka bifall till Utskottets motivering och det slut, hvartill Utskottet i det föreliggande betänkandet kommit. Det torde väl inom denna Kammare knappast finnas mera än en mening om Riksdagens grundlagsenliga rätt att rubba ett ordinarie anslag. Jag behöfver blott erinra, hurusom senast vid denna riksdag vid behandlingen af Sjunde hufvudtiteln förekom en motion om minskning af ett ordinarie anslag och att dervid visserligen från statsrådsbanken erinrades om anslagets behöflighet, men att hvarken

*Om anslag till
indelta arméns
vapen-
öfningar.
(Forts.)*

Om anslag till
indelta arméns
vapen-
öfningar.
(Forts.)

från detta håll eller af någon annan af dem inom denna Kammare, som påyrkade anslagets bibehållande, Riksdagens rätt att nedsätta ordinarie anslag ifrågasattes. Man har tillförene många gånger velat fränkänna Riksdagen en sådan rätt, men numera torde den vara satt utom allt tvifvel. Det torde således icke heller nu vara någon tvekan om, att Riksdagen har befogenhet att besluta inskränkning i det nu ifrågavarande anslaget. Men följden af ett sådant beslut kan, på sätt från statsrådsbänken anmärkts, då också blifva den, att Kongl. Maj:t pålägger rust- och rotehållarne skyldigheten att underhålla trupperna under mötestiden. Det har från ett håll yttrats, att man här för talan för det skattdragande folket och att det skulle väcka mycket missnöje i landet, om man nu icke indroge den ifrågavarande millionen. Men jag vågar ifrågasätta, huruvida det skulle väcka någon tillfredsställelse i landet hos det skattdragande folket och särskildt hos rust- och rotehållare, om ett sådant Riksdagens beslut hade till påföljd, att Kongl. Maj:t öfverflyttade kostnaderna för arméns vapenöfningar från statsverket direkt på rust- och rotehållarne, en åtgärd, hvartill Kongl. Maj:t i sådan händelse vore fullt berättigad. Jag tror, att Riksdagen bör noga tänka sig före, innan den fattar ett beslut, som kan medföra sådana påföljder; och jag tviflar på, att folket skulle känna sig mycket tacksamt emot Riksdagen, om en dylik åtgärd vidtoges af Kongl. Maj:t. Åtminstone tror jag icke, att man bör påstå sig tala i folkets intresse, då man påyrkar den nu föreslagna inskränkningen i anslaget. Jag ber att få hänvisa till Utskottets motivering. Utskottet har alldeles bestämdt uttalat det önskvärda uti, att en besparing kunde ske på det ifrågavarande anslaget. Men Utskottet har också förklarat, att Utskottet anser lämpligt, att Riksdagen icke ensam tager på sitt ansvar en sådan åtgärd, utan delar detta ansvar med Kongl. Maj:t. Och jag är öfvertygad om, att Kongl. Maj:t skall lika väl som Riksdagen känna ställningen inom landet och icke undandraga sig att göra alla de inskränkningar i afseende å vapenöfningarne, som äro möjliga. Jag styrkes så mycket mer i denna öfvertygelse, som jag sett, huru i Norge Kongl. Maj:t redan medgifvit, att dylika inskränkningar skola få ske, äfvensom huru i vårt land åtgärder i sådant syfte redan blifvit vidtagna. Och flera liknande åtgärder lära vara att förvänta. När nu från statsrådsbänken blifvit temligen öppet uttaladt, att, ifall Riksdagen skulle bifalla förslaget om indragning af en million kronor af det ordinarie anslaget, detta skulle betraktas såsom ett misstroende-votum mot regeringen, så fattar jag detta uttalande så, att regeringen icke skulle vilja vara med om att öfverflytta den ifrågavarande bördan från statsverket på rust- och rotehållarne. Och för min del kan jag icke annat än hålla regeringen räkning, för det regeringen på sådant sätt uppfattar sin ställning gent emot landet. Det torde väl icke vara obekant, att den nuvarande regeringen, hvilken både inom denna Kammare och annorstädes mången gång klandrats, för det den icke iakttagit nödig sparsamhet, lika mycket klandrats från ett annat håll, hvarest man anser, att regeringen är alldeles för återhållsam. Särskildt vill jag erinra om den fasta ställning regeringen intagit i en annan stor fråga, nemligen om inköp för statens räkning af enskilda jernvägar. Jag tror, att en regering, som på ett så förtjenstfullt sätt

behandlat denna fråga, icke förtjenar det misstroende, som ett beslut om den ifrågasatta indragningen af en million kronor å förevarande anslag skulle innebära.

Det är också en annan omständighet, som gör, att jag för min del obetingadt vill bifalla Utskottets förslag. När majoriteten inom denna Kammare vid förra Riksdagen framlade förslag till en ny härorganisation, anmärkte man emot oss: »I gifven oss blott en stam på papperet, men I beviljen icke tillräckligt anslag för densammnas åstadkommande i verkligheten; och hvad är då stammen värd?» Jag skulle icke vilja medverka till att redan vid denna riksdag besanna en sådan spådom. Jag skulle, säger jag, icke vilja vara med om att gifva stöd åt detta skrämskott genom vägran att bevilja de för arméns vapenöfningar erforderliga medel. Ty om så skedde, så skulle det visa sig, att de, som i fjor hade sådana yttranden och de med dem likatänkande komme att få rätt. Äfven ur den synpunkten torde det vara bäst att i detta som andra fall iakttaga en klok sparsamhet och således att icke gå längre, än Utskottet föreslagit.

Då jag således icke vill, att de spådomar, som i fjor uttalades, skola förverkligas; då jag icke vill, att Riksdagen ensam skall åtaga sig ansvaret för indragning af ifrågavarande öfningar, och då jag icke vet, om denna indragning lämpligare kan ske i år eller nästa år eller under båda — något som regeringen bättre än Riksdagen bör kunna pröfva — samt då jag tillika är öfvertygad derom, att regeringen skall vidtaga alla möjliga besparingar, så kan jag för min del icke annat än yrka bifall till Utskottets hemställan både i fråga om motiveringen och om det slut, hvartill Utskottet kommit; och jag gör detta af fullaste öfvertygelse.

Det torde vara i denna Kammare bekant, att jag lika mycket, som trots någon annan, yrkat på sparsamhet; äfvenså torde det vara känt, att jag icke hör till deras antal, som falla undan för önskingar, uttalade från regeringens sida, men att jag deremot i hvarje förekommande fall vägar, oberörd af yttre förhållanden, egna dessa önskingar en fri och sjelfständig pröfning.

Jag tror mig därför handla på samma sätt som tillföre, då jag nu tillstyrker Utskottets förslag i denna punkt.

Häruti instämde Herrar *Engman, J. E. Johansson* och *Olof Jonsson*.

Herr Ivar Månsson: Det var verkligen ett mycket sorgligt intryck, som jag fick af Hans Excellens Herr Statsministerns yttrande, att en indragning eller minskning af detta anslag skulle af regeringen anses innebära ett bevis derom, att statsrådets ledamöter icke uppfyllt sin pligt såsom Konungens rådgifvare och således uppfattas såsom ett mot dem från Riksdagens sida uttaladt bestämdt misstroendevotum. Jag vill för min del förklara, att jag ingalunda i något hänseende haft en dylik afsigt och vare det långt ifrån mig att jag skulle önska något sådant. Man är emellertid genom detta tillkännagifvande af Hans Excellens Herr Statsministern här försatt i den mycket svåra ställningen, att antingen nödgas ifrågasätta ett ministerombyte, eller

*Om anslag till
indelta arméns
vapen-
öfningar.
(Forts.)*

Om anslag till indelta arméns vapen-öfningar. (Forts.) också att icke få följa sin öfvertygelse. Till följd af den kändedom jag har om förhållandena i landet och om statens nuvarande finansiella ställning, kan jag nemligen icke tillbakahålla den åsigten, att det under sådana förhållanden nödvändigt tillkommer oss att vidtaga alla de sparsamhetsåtgärder, som kunna ske. Vid 1869 års riksdag fattade Andra Kammaren ett enahanda beslut, eller att på detta anslag, som då utgjorde 880,000 kronor, indraga hälften eller 440,000 kronor. Om detta beslut voro då alla Stats-Utskottets ledamöter från denna Kammar-ense, och det är derföre så mycket besynnerligare att finna, huru- som förhållandena nu gestaltat sig annorlunda. Man förklarade då helt öppet, att denna åtgärd vore föranledd af rena sparsamhetsskäl och man uttalade då med bestämdhet, att densamma icke i något afseende innebar ett misstroendevotum mot regeringen. Nu åter säger vil Stats-Utskottet sig vilja göra besparingar, men vågar icke säga ut, hvad man i sådant afseende verkligen tänker, eller att man bör fatta ett definitivt beslut. Jag vet dock icke, hvarföre man skulle behöfva rygga tillbaka för att äfven denna gång öppet uttala sin mening, i stället för att på sätt, som nu sker, maskera densamma, och åtaga sig ansvaret för följderna af det beslut, som i sådan syftning kunde här ifrågasättas.

Af talaren på hallandsbänken földes ett yttrande, som afsåg, att han väl ville vara med om att så mycket möjligt vore göra besparingar, men att han dock icke ville gå så långt, att skada derigenom skulle uppstå för andra intressen, och han alluderar dervid på faran af att ställa så till, att befälet icke finge någonting att göra, hvilket åter, enligt hans åsigt, skulle innebära en fara i afseende på vårt lands försvar.

Jag skall härvid tillåta mig att uppläsa hvad samma talare vid 1869 års riksdag yttrade angående precis samma sak. Han sade nemligen: »Skulle det verkligen stå så illa till med armén, att saknaden för en gång af tjugu dagars vapenöfningar skulle urständsätta densamma att försvara fäderneslandet, då tror jag verkligen, att deri ligger mycken anledning befara, att äfven dessa tjugu dagars öfning icke skulle kunna utöfva någon synnerlig verkan till ett bättre». — Jag får verkligen helt och hållet instämma i hvad talaren då yttrade; ty om vapenöfningarnes indragning under ett år kan inverka så mycket, att vår armé skulle derigenom blifva sämre, så är det icke mycket bevänt med densamma. Jag anser nemligen, att dessa gamla knektar, hvilka det ena året efter det andra öfvas i precis samma sak, skulle förblifva lika dugliga, äfven om de finge under ett år hvila sig.

Det var vidare sorgligt att höra Hans Excellens Herr Statsministerns antydan derom, att, derest Riksdagen indroge ifrågavarande anslag, Kongl. Maj:t skulle begagna sig af den utväg, som stode honom till buds, att ändå öfva manskapet samt dervid låta rust- och rotehållarne sjelfve bekosta manskapets underhåll. Ja, mine herrar, dessa rust- och rotehållare äro sannerligen så vana vid att kalfatras, så vana vid uppoffringar och tillökningar i deras redan tunga börda, att jag får säga, att verkställigheten af detta hot icke skall förefalla dem synnerligen farligt. — Vi hafva under sista året beträffande denna utgifts- post fått så betydligt ökade utgifter, att denna lilla omständighet icke

synnerligen mycket skall skrämma oss. — Jag får derföre säga, att, *Om anslag till indelta arméns vapen-öfningar.* oaktadt det var mycket sorgligt att höra, att regeringen är betänkt på att gå till väga på detta sätt, så kan jag dock icke hålla min tanke tillbaka, utan få vi väl stå vårt kast, derest hvad som här blifvit från statsrådsbänken yttradt skulle komma att förverkligas. (Forts.)

Jag kan således för min del icke inse, hvarför man nu mera än vid 1869 års riksdag skall tveka att afgifva ett bestämdt uttalande. Om icke här förefunnes en bedröflig finansiell ställning hos de enskilde samhällsmedlemmarne, och om här icke förefunnes en stor statsbrist, hvilken ovilkorligen kommer att blifva mycket större, så skulle jag icke så ifrigt motsätta mig nu föreliggande förslag; men då jag för min del finner och tillika vet, att de flesta af denna Kammares ledamöter äro af den öfvertygelsen, att man här kan göra en direkt besparing utan minsta våda, helst dessa knektar redan äro så hemma i dessa konster, hvari de öfvas, att de under loppet af ett år icke kunna glömma dem, så får jag, uppå de skäl, jag härmed haft äran anföras, instämna uti det af Herr Danielsson framställda yrkande.

Herr Nils Petersson: Då jag reserverat mig mot Utskottets hemställan i första punkten, mom. b af föreliggande betänkande, så har jag ansett mig böra begära ordet för att i korthet angifva de skäl, som dervid varit för mig bestämmande. Men innan jag detta gör, vill jag på förhand gifva tillkänna, att jag helt och hållet fritager mig från den beskyllningen, som man möjligen skulle kunna framkasta mot mig, eller att andra bevekelsegrunder, än den rena afsigten att göra besparingar åt statsverket, skulle hafva inverkat på mitt handlingssätt i denna fråga.

Jag vill nemligen säga, att jag dermed ingalunda velat uttala ett misstroendevotum mot regeringen. Ty som herrarne finna af den reservation, jag biträdt, har jag deri uttalat, att jag hyste fullkomlig tillförsigt derom, att den ifrågasatta besparingen af en million kronor sannolikt skulle vinnas äfven på det sätt, Utskottet föreslagit, och således i alla fall komma statsverket till godo, men att skilnaden är den, att ett bifall till detta förslag likväl skulle medföra den högst väsentliga olägenheten, att denna million ändock måste uti staten för nästa år upptagas. Vi nödgas nemligen i så fall skaffa staten inkomster svarande emot dessa utgifter, och detta är skälet, hvarför vi i reservationen ansett det vara af vigt, ja, nästan nödvändigt, att nu fatta ett definitivt beslut i frågan. Det borde äfven vara regeringens omsorg att icke belasta folket med direkt eller indirekt beskattning till så betydliga belopp, som de, hvarom här är fråga, helst jag lika litet som den föregående talaren kan få i mitt hufvud, att en minskning i öfningsanslaget med 1 million kronor under nästa år skall kunna menligt inverka på de redan öfvade indelta soldaternas tjänstbarhet, utan anser jag fastmera att ett inställande af deras öfningar under ett år utan olägenhet kan ega rum. Hvad åter beträffar rekrytbildningen, skulle denna ändock kunna i vanlig ordning uppehållas, då det belopp af 322,300 kronor, som efter den sålunda ifrågasatta nedsättningen komme att å anslaget återstå, enligt inhemtade upplysningar, kan anses vara mera än tillräckligt för detta ändamål.

Om anslag till
indelta arméns
vapen-
öfningar.
(Forts.)

Om det verkligen vore alldeles nödvändigt att indelta arméns och Vermlands fältjägarcorps' vapenöfningar egde rum hvart enda år, så skulle jag icke sätta mig deremot. Men då det gått derhän, att de möten, hvarunder dessa öfningar ega rum, fått namn af lustläger, så synes mig, som om nationen under denna tid af betryck bör förskonas från utgifter, som endast bidraga att ytterligare nära den lyx, som der utvecklas.

Jag skulle, som sagdt, mycket gerna vara med om att bifalla Utskottets förslag, om derigenom den ifrågasatta millionen icke hade behöft uti staten för nästa år upptagas; men då detta likväl måste ske, kan jag icke annat än förena mig med Herr Danielsson om det af honom framställda yrkande, att Kammaren ville bifalla Utskottets hemställan under mom. *a* samt med afslag å mom. *b* antaga Herr Danielssons förslag till beslut.

Herr Adlersparre: Efter de allvarliga och behjertansvärda ord, som Hans Excellens Herr Statsministern uttalat, anser jag, att Herr Danielssons förslag icke kan hafva någon framgång i denna Kammare. Jag vill derföre icke yttra mig om detsamma, utan öfvergår direkt till Stats-Utskottets förslag till skrifvelse om indragning af arméns vapenöfningar.

Detta skrifvelseförslag kan jag icke understödja. Mitt yrkande blir afslag å detsamma. Hvarken har Utskottet, ej heller någon här under diskussionen anfört skäl, som berättiga en dylik skrifvelse. Deremot finnas, enligt mitt förmenande, starka skäl, som tala mot en sådan skrifvelses aflåtande. Jag skall oförbehållsamt uttala dessa skäl; de få stå för min räkning.

Denna skrifvelse, om den godkändes af Riksdagen, skulle icke blott kunna vilseleda till den föreställningen, att vår ekonomiska ställning vore vida jemmerligare än hvad den i verkligheten är; den skulle tillika, denna skrifvelse, inför alla länder och folk blifva oss ett *andligt* fattigdomsbevis af ganska förödmjukande art.

Det är nog samt känt, att den öfningstid, som är tilldelad vår armé, står långt under det märke, som i andra länder anses utvisa det minsta möjliga för åstadkommande af en efter tidens fordringar praktisk utbildning. När så är förhållandet — och ingen kan bestrida, att så är —, hvad annat blefve då en indragning af vapenöfningarne, om ej en ytterligare försämring af en redan nu allt för svag institution.

Mine herrar! låt icke vårt försvarsväsen alltjemt glida utför ett lutande plan! Det är illa nog redan sådant det nu är. Jag återupprepar hvad jag förr här yttrat, att i förhållande till tidens kraf och den utveckling militärväsendet är efter år oafbrutet erhållit i alla andra länder, står vårt försvarsvärk nu längre tillbaka, än det någonsin gjort. Vår krigsmateriel är ofullständig och till stor del föråldrad; var fataliga personal har otillräcklig öfningstid, och, jag tvekar ej att tillägga, inom alla samhällslager -- inom de högre ingalunda mindre än i de lägre — finnes synbarligen en ande af likgiltighet, som döfvar förmågan till de försakelser och ansträngningar, som alla andra länder utvecklat för sitt försvar. Ja, derhän hafva vi kommit i vår säkerhetsslumner, att det öppet stämplas såsom en oförlätlig anakronism att ens

nämna om faror från en granne, hvilken dock, i politiskt hänseende, är i dag oförändradt densamma han i århundraden varit.

Men ostraffadt insöfver sig intet folk i säkerhet. Att nu på en gång bota vårt försvarsväsens alla brister kunna vi icke. Våra krafter måste koncentreras och arbetet börja med det viktigaste, hvilket är, enligt mitt förmenande, just den institution man här i dag vill försvaga, nemligen landtförsvaret. Hvarthän ett motsatt förfaringssätt eder, *det visar vår nuvarande ståndpunkt!*

För att nu öfvergå till Utskottets förslag, tillåter jag mig ånyo säga, att Utskottet icke ådagalagt skrifvelseförslaget befogenhet. Utskottets alla skäl äro: att en indragning af vapenöfningarne icke skulle medföra någon skada; att för denna indragning finnes ett prejudikat sedan år 1868, samt att den besparing, som vunnes, visserligen icke blefve till någon lättnad vid den nu föreliggande statsregleringens uppgörande, men att en besparing dock alltid är en fördel. Jag måste häremot anmärka, först och främst, att en indragning af vapenöfningarne skulle medföra *verklig* skada. Vore vapenöfningarne, såsom här blifvit antydt, endast förnyade repetitioner af hvad under en längre följd af år redan blifvit inlärdt, skulle man kanske kunna säga, att indragningen nu icke medförde synnerligen stor skada. Den skadan medförde den dock, att såväl befallande som lydande ginge miste om en väl behöflig påminnelse om disciplinens och tjenstens fordringar. Men dessa årliga vapenöfningar äro icke blott repetitionsöfningar. Erfarenheten från de senaste krigen har nödvändiggjort åtskilliga, ja, ganska många ändringar i de taktiska rörelserna, och dessa inläras nu, såvidt den korta öfningstiden det medger. Företrädesvis för befälet, men äfven för soldaten, äro dessa nya öfningar af stor vikt, och Utskottets påstående, att en indragning af öfningarne icke skulle medföra någon skada, är följaktligen grundfalskt.

Ännu mera oantagligt är Utskottets andra skäl, nemligen åberopandet af prejudikatet från år 1868. Det är just detta åberopande, som, för försvarsväsendets vänner, måste vara en allvarlig väckelse att bestrida skrifvelseförslaget. Utskottet visar nemligen genom denna sin motivering, att ingenting här är farligare än prejudikat; hvarje nytt prejudikat skulle ofelbart blifva ett nytt vapen i handen på nihilisterna.

Om något ytterligare bevis skulle erfordras för att ådagalägga, att skrifvelseförslaget är obefogadt, så finnes det i Utskottets tredje skäl, der Utskottet medger, att den besparing, som indragningen afser, icke blifver någon lättnad för den nuvarande statsregleringen, hvarföre hela detta tredje skäl inskränker sig till det fadda uttrycket — jag ber om ursäkt, om jag begagnar ett orätt ord — att *en besparing alltid är en fördel!* Någon belysning behöfver sannerligen icke ett sådant skäl.

Sammanför man nu de skäl, som tala *emot* skrifvelseförslaget, innebära de i korthet:

att den föreslagna indragningen af vapenöfningarne skulle medföra en *verklig* skada;

att ett prejudikat skulle skapas, som blefve mycket farligt, samt

*Om anslag till
indelta arméns
vapen-
öfningar.*
(Forts.)

Om anslag till indelta arméns vapenöfningar. (Forts.)

att den besparing, som vunnas, icke i någon mån underlättade uppgörandet af nu föreliggande statsreglering för år 1880. På grund af dessa skäl förenar jag mig med den föregående talaren, Herr Hedin, som yrkat afslag på det nu föredragna mom. b.

Herr Lind: Herr Talman! Då jag genomläste och beskådade det nu föreliggande utskottsbetänkandet och sökte att efter min ringa förståelse genomgrunda detsamma, föreföll det mig besynnerligt, att Stats-Utskottet icke kommit till ett annat resultat än det gjort. Då jag vidare eftersåg, huru många som reserverat sig mot utlåtandet, fann jag med ledsnad, att det endast varit fem ledamöter af denna Kammare, som gjort någon anmärkning mot det slut, hvartill Utskottet kommit. Detta anser jag beklagligt. Jag skulle för min ringa del kunna helt enkelt inskränka mig till att i allo, såsom jag också kommer att göra, instämma i det förslag Herr Danielsson har framlagt, men då jag hör, att det skulle vara oformligt att göra denna ifrågasatta indragning, och att det skulle kunna medföra någon våda, kan jag icke underlåta att framställa mina små anmärkningar mot dessa åsigtter. Tro herrarne verkligen, att de mångfaldiga millioner, som vi under många år lemnat till fjerdte hufvudtiteln, varit af så stor nytta för försvarsväsendet. Jag tror det icke. Jag tror, att vi suttit i lika godt lugn och i lika god vänskap till våra grannar, om vi icke uppoffrat en hälften så mycket. Jag skulle vidare önskat, fastän det icke nu är fråga derom, att Stats-Utskottet och Riksdagen fäst mera afseende på indragningen af anslaget till andra beväringssklassens vapenöfningar, och jag tror, att vårt land icke hade dermed kommit i någon fara. Jag kan icke förstå, huru man här i Kammaren kan vara så besynnerlig och gå på så mångahanda omvägar för att få hela detta anslag indraget, då, såsom en talare redan förut anmärkt, vårt grannland Norge redan kunnat, oaktadt representationen der sammanträder en hel månad senare än här, komma derhän, att det fått regeringens svar, att inga vidare uppoffringar skola för det kommande året ske för vapenöfningarne. Men här skall man för sådant ändamål hafva en hel million upptagen i statsbudgeten. Jag tror, att Riksdagen bör uttala de allmänna tänkesätten, som inom landet äro rådande, och jag feltager mig säkerligen icke, då jag säger, att tänkesätten i allmänhet äro sådana, som jag uttalat dem, eller att det anslag, hvarom här är fråga, bör indragas. Jag har från yngre år hört omtalas, att en stor monark vid ett tillfälle skulle yttrat, att det för att föra krig behöfves tre ting, och det är: penningar och penningar och mera penningar. Skulle vår ställning blifva sådan, att vi behöfde föra krig med våra grannländer eller några andra utrikes makter, tror jag, att det, som nödvändigast behöfdes, vore penningar, och att det vore detsamma, huru stor styrka vi hade — om penningar då saknades. Det är min fulla öfvertygelse, att detta anslag utan ringaste risk kan indragas, och jag har nu endast, efter min ringa förmåga, velat till protokollet uttala dessa mina tänkesätt. Under uttryck af den inre tillfredsställelse, som hos mig skulle råda, om Herr Danielssons förslag blifve Riksdagens beslut, yrkar jag bifall till det af honom framlagda förslag.

Herr Hedlund: Det betänkande från Stats-Utskottet, hvilket vi nu hålla i vår hand, slutar med två slutsummor: den ena det ordinarie anslaget, eller 17,290,000 kronor, och den andra det extra anslaget, 791,000 kronor, eller sammanlagdt öfver 18,000,000 kronor. Detta är den utgift, Riksdagen nu går att besluta för den närmaste framtiden, i och för 1880. Den utgör den i statsbudgeten ingående kostnaden för vårt landtförsvaret — således rust- och rotehållet oberäknadt — en kostnad så dryg, att jag utan öfverdrift tror mig kunna beräkna densamma belöpa sig till mer än 1000 kronor för hvarje man, som skulle kunna mobiliseras. Jag vet icke, huruvida något land i världen ställer upp en så hög slutsumma för sin försvarskraft, och man må således icke förundra sig öfver, att vid denna riksdag betänkligheter yppats med afseende å beviljandet af dessa stora summor. Och då hafva vi *dessutom* ett sjöförsvaret. Det är väl sant, att man i andra länder underkastar sig stora försakelser för sitt försvarsväsen, och jag undrar icke på den varma patriotiska känsla, som med blicken fäst härpå anser, att vi göra för litet, men jag vill fästa uppmärksamheten på det förhållande, att, om vi än göra litet med afseende på manskap, vi deremot icke göra litet med afseende på penningar, och med den summa, som jag nyss nämnde och hvilken jag tror icke kan jäfvas, nemligen att vi betala 1000 kronor för hvarje mobiliserbar man, vågar jag påstå, att vi fastmer hafva rätt att å vår krigsförvaltning ställa kraf på en annan anordning och ett annat system än det, som nu tillämpas. Det svenska folket rädes icke att underkasta sig försakelser, när det gäller fosterlandets väl eller ve, men det vill ej underkasta sig sådana, om äfven ringa, för *onyttiga* ändamål. Jag har således icke kunnat öfvervinna den tanken, att denna besparing af en million, hvarom nu är fråga, väl låte sig förena med omsorgen om rikets trygghet; men, då jag för min del icke kunnat vara med om att tillgripa den utväg, som här varit ifrågasatt, och som varit föremål för rådplägingar ända från riksdagens början, har detta berott hufvudsakligen på *tre* skäl, hvilka jag anhåller att nu få upptaga.

Först och främst anser jag de afsedda besparingarne med större säkerhet kunna vinnas på den väg, Utskottet föreslagit, än på den, de kraftigare viljorna inom Kammaren önska bringa till stånd. Frågan skulle nemligen i senare fallet komma att bero på gemensam votering, och så pass väl känna vi väl allmänna opinionen såväl i denna som i Första Kammaren, att det kan förutsägas, att en sådan votering icke komme att lemna majoritet åt den åtgärd, som här är föreslagen, äfven om till densamma slöte sig en stark minoritet i Första Kammaren, af hänsyn till något annat, hvarom vi icke vilja vara med. Aflåta vi åter denna skrifvelse till regeringen, hafva vi, utom i den kännedom vi i allmänhet ega om regeringens sätt att betrakta saken, särskildt i de ord, som nyss blifvit fälda från statsrådsbänken, att nemligen allt billigt afseende skall fästas vid Riksdagens önskingar, all anledning att hoppas, att målet på denna väg skall vinnas. Derigenom undgå vi visserligen icke att uppföra summan i staten för 1880, men deremot må å andra sidan erinras, att vi hafva en statsbrist af 2 millioner för 1878, och inbesparingen af denna million, om den uttaxeras för 1880, kan tillgodokomma fyllandet af 1878 års stats-

*Om anslag till
indelta arméns
vapen-
öfningar.
(Forts.)*

Om anslag till indelta arméns vapen-öfningar. (Forts.)

brist, hvarigenom för denna statsbrist icke några utomordentliga åtgärder skulle behöfva vidtagas. Med den förhoppning Riksdagen kan hysa att icke behöfva använda denna million till andra ändamål, föreställer jag mig nemligen, att statsbristen för 1878 skulle kunna öfverflyttas på Riksgäldskontoret, för vidtagande af de åtgärder, som för fyllande af denna brist kunna påfordras, och kommer då en verklig besparing på denna väg att vinnas.

Den andra anledningen, hvarför jag icke kan vara med om hvad här har föreslagits, är förslaget natur af »rättsfråga». Jag är nemligen icke så säker som Stats-Utskottet och åtskilliga talare varit, att Riksdagen häfdade »sin rätt», derest den på eget bevåg indroge detta anslag. Det kunde ock hända, att Riksdagen derigenom häfdade en orätt — hvarom jag icke vill vara med.

Till de betänkligheter, som jag redan förut i detta afseende hyst, har jag fått ytterligare de skäl, hvilka nyss för oss alla framstälts från statsrådsbänken, skäl till hvilka jag lyssnat med den största uppmärksamhet och som jag för min del icke vågar jäfva, med det allmänna talet om Riksdagens beskattningsrätt. Ty här möter den frågan, huruvida Riksdagen skall kunna på denna väg indraga indelningsverket. Vore det nemligen fallet, att Riksdagen kunde år från år indraga öfningsanslaget, vore detta detsamma som att indraga indelningsverket. Nu kan väl ingen misstänka mig att hysa någon ömhet för denna gamla institution; men jag vill icke på bakvägar söka vinna hvad jag icke kan vinna på ärlig stig. När nu ett väldigt vederlag bjudits mot indelningsverket, vore det ganska besynnerligt, om detta kunde afskaffas genom en så lätt utväg, som att indraga öfningarna. När man står inför detta alternativ, har man väl rätt att hysa betänkligheter, huruvida detta anslag hör till *de* ordinarie anslag, hvarom från Herr Statsministerns läppar nyss citerades några ord. Han yttrade endast, att Riksdagens rätt i afseende på *vissa* ordinarie anslag utan tvifvel vore ostridig, men deremot funnos *andra* ordinarie anslag, der Riksdagens rätt icke vore fullt klar. Om jag i alla fall kunde tro en annan tolkning än Herr Statsministerns vara möjlig, ställer sig dock denna fråga på samma grund, på hvilken tvenne andra stora frågor varit vid föregående riksdagar ställda, nemligen så att hon är *tvistig*. Ja, frågan är tvistig, då den ena statsmakten har om hennes rättsliga beskaffenhet en annan uppfattning än den andra. Och i dylika fall, der ingen skiljedomare finnes, vill jag icke att Riksdagen afdömer saken i enlighet med *sin* uppfattning. Vore jag tvungen att döma i egen sak under sådana omständigheter, fälde jag hellre domen *mot* än för min egen mening, emedan, om jag då felade, jag felade, såsom engelsmannen säger, »på den säkra sidan».

Den tredje omständigheten har varit, att denna fråga vore en förtroendefråga. Det kan icke vara någon hemlighet, att detta ämne under riksdagens lopp varit föremål för lifliga samtal. Man har från den sida, der man har de kraftigaste sinnelagen till sitt förfogande, velat säga: »detta kan icke beröra regeringen och vi vilja icke vidtaga några åtgärder, som möjligen kunna rubba den regering, hvars främste man är den vördnadsvärda personlighet, som vi nu hafva framför oss». Detta har varit talet, dervid man tillagt: »Men vi hafva

här icke rätt att fästa afseende på person, utan endast på *sak*». Ehuru jag mycket väl inser, att ett sådant tal för mängen kan ega stor giltighet, likaväl som det för mängen må synas besynnerligt, att Riksdagen icke kan afgöra likartade frågor, utan att de hafva en sådan verkan mot ett mål, hvartill man icke vill komma. Men det är dock numera ett uppenbart faktum, att saken har denna betydelse och, efter min tanke, ett fullkomligt motiveradt faktum, hvarpå man nu icke kan tvifla. Jag kan icke förstå, att meningen med den förfrågan, som blifvit ställd till Hans Excellens Herr Statsministern, kan hafva varit någon annan, än att få detta uttrönt, och då svaret utfallit såsom nu skett, är väl det derpå följande handlingssättet från landtmannapartiets sida afgjordt. På annat sätt förstår jag icke meningen med den framställda frågan. I dessa trenne skäl har jag ansett den väg ligga angifven, på hvilken vi i denna fråga vilja vinna vårt mål, som är att söka spara statsverket en million, och det är denna väg Stats-Utskottet i sitt skrifvelseförslag framställt, till hvilket förslag jag således yrkar bifall.

Herr Halldin: Herr Grefve och Talman, mine Herrar! Det må nu vara Riksdagen allena eller Riksdagen och Kongl. Maj:t tillsammans, som ega rätt att vidtaga den åtgärd, som här är ifrågasatt, så kan det, i hvilket fall som helst, icke vara angenämt att röra dervid, allra helst som Hans Excellens Herr Statsministern temligen oförbehållsamt låtit förstå, att i och med ett besluts fattande af Riksdagen, om indragning af öfningsanslaget, skulle det vänskapliga förhållande, som hittills egt rum mellan Kongl. Maj:ts regering och Riksdagen, vara brutet. Detta förklarande har verkligen satt mig i någon förlägenhet, helst åtminstone icke jag har framställt detta, om än djurfva förslag, i någon illasinnad afsigt, utan det har helt och hållet framkallats af hvad just Stats-Utskottet i korta ordalag förstått sammanfatta, nemligen att »den ekonomiska ställningen inom landet gör det för närvarande till en oafvislig pligt för representationen att i statsutgifterna göra alla de inskränknningar, som utan verklig skada kunna vidtagas», och skulle man, med den kännedom, som hvar och en bör ega om landets ekonomiska tillstånd, ingå uti någon allvarlig pröfning, så tror jag, att mitt förslag, ej skulle befinnas sakna giltig grund.

Vi veta allt för väl, att kapitalisten mängen gång förlorar icke blott räntan, utan äfven en del af sitt kapital; vi veta, att en stor del af landets invånare icke förmå lefva af den nuvarande arbetsförtjensten, utan nödgas förtära den från föregående gynsammare år samlade besparing; vi veta slutligen, att en stor del af de så kallade arbetande klasserna icke kunna skaffa sig arbete till något pris. Jag tror därför, att landets befolkning verkligen vill att vi skola göra de besparingar, hvilka utan olägenhet kunna vidtagas. Ett område, der det företrädesvis synes mig möjligt att åstadkomma besparingar, är fjerde hufvudtiteln. Jag vågar visserligen ej bestämdt påstå, att jag begriper de militära anslagsfrågorna, men jag trodde, att besparingar uti öfningsanslaget utan synnerlig olägenhet kunde ega rum och tog mig därför friheten att i sådant syfte väcka motion. Jag trodde, att vapenöfningsgarnes inställande under ett år för den indelta soldaten, som tjänat

*Om anslag till
indelta arméns
vapen-
öfningar.
(Forts.)*

Om anslag till 10—30 år, ej skulle lända vårt försvar till någon nämnvärd skada. Under behandlingen i öfrigt af fjerde hufvudtiteln styrktes jag mycket i denna min tro och föresats att fortfarande hålla på det yrkande, jag i motionen framställt, då jag såg att man ej biföll åtskilliga anslag, hvilka jag för min del ansåg långt viktigare och vida angelägnare än åtskilliga andra anslag, som biföllos. Det var vid behandlingen af 15:de punkten i Stats-Utskottets utlåtande N:o 10, som en af våra militärer, utan att blifva motsagd, yttrade, att landets krigsvapen för närvarande äro i sämre skick än någonsin förut samt att vi med sådan krigsmateriel ej kunna möta en fiende, och som detta yttrande icke motsades, antog jag denna förödmjukande under rättelse såsom en verklig sanning. Det oaktadt afslog Riksdagen det af Kongl. Maj:t till anskaffande af ett visst antal batterier fältartilleri äskade belopp 243,934 kronor 46 öre. Jag gjorde mig då den frågan: är det af större vikt att den indelta armén öfvas hvarje år utan dugliga vapen mot att något år inställa öfningen och ega dugliga vapen, eller är det blott för formens och ärans skull som sådan öfning är så nödvändig. För min del anser jag det bra mycket klokare att ett år göra besparingar och köpa behöfliga vapen, på det att, när armén sedermera sammandrages till öfning eller att möjligen möta en fiende, de bästa möjliga vapen måtte finnas för dess behof, och detta så mycket mer, som svenska folket är en liten nation och behöfver därför så mycket hellre till sitt försvar de bästa vapen. Jag har ej kunnat öfvertyga mig om att det skulle innebära någon fara att bespara ett års öfningsanslag och allra minst om besparingen användes för att anskaffa dugliga vapen. Men om förhållandet är sådant som Hans Excellens Herr Statsministern förklarar, nemligen att, så länge indelta armén orubbad kvarstår, det skulle innebära en kränkning af Kongl. Maj:ts makt och lagen derom att indraga öfningsanslaget, så vill jag vara den förste att taga tillbaka mitt yrkande och i stället yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Men jag kan ej inse, att denna uppfattning är den rätta, då vapenöfningsarnes inställande för ett år ej innefattar annat än en besparing, som göres för tillfället, och indelta armén bibehålles ju icke desto mindre i orubbadt skick. Besparingen skulle endast gälla ett års öfningsanslag och derefter medlen åter uppföras såsom ordinarie anslag för indelta arméns öfningar på öffigt sätt. I det ekonomiska betryck vi befinna oss och under det vi kämpa med en statsbrist af omkring 11 millioner, som vi med all möjlig konst knappast kunna finna utväg att fylla, tror jag att besparandet af en million ej är utan vikt, och är jag fullt öfvertygad derom, att vårt skattdragande folk skall mera tycka om, att en million besparas än att deras debetsedlar höjas med 60 å 80 procent. Men då Kongl. Maj:ts regering förklarar, att den skulle anse en sådan åtgärd från Riksdagens sida innebära ett misstroendevotum, kan det vara betänkligt att fortfarande vidhålla mitt yrkande.

Jag önskar på intet vis ett misstroendevotum, ej heller tror jag att saken så kan eller bör uppfattas, och, emedan jag derjemte fortfarande, kort sagdt, anser behöfvet att spara vara större än behöfvet att öfva indelta armén, anhåller jag få ansluta mig till Herr Danielssons förslag och yrka bifall till detsamma.

Herr O. B. Olsson: Den siste ärade talaren på stockholmsbänken uttryckte den åsigt, att Stats-Utskottet genom sitt här föreliggande skrifvelseförslag icke gått den väg, som Utskottet enligt talarens förmenande bort gå, och han ansåg derjemte, att det ekonomiska betrycket i landet icke vore så synnerligen svårt. Jag beklagar emellertid, att nämnde talare icke har bättre kännedom om det rådande betrycket, sådant detta verkligen är, på samma gång det förvånar mig, att han kunnat yttra sådana ord. Detta betryck är nog kämbart öfverallt, såsom också den ärade talaren kunnat inhemta såväl af tidningarne, som på annat sätt, ifall han eljest icke haft någon erfarenhet deraf. Samme talare nämnde äfven, att faran från vårt grannrike för närvarande icke torde vara så synnerligen stor och att för öfrigt denna fara varit lika stor förut. Detta vill jag gärna medgifva och skall för min del till och med gå ännu längre, ty jag är öfvertygad att faran för vårt land gent emot grannrikerna varit för bortat ethundra år långt svårare än nu. Vi hafva njutit en sextioårig fred, och således har faran under denna tid icke kunnat vara så särdeles stor, och vi hafva för närvarande ingen anledning att betrakta ställningen mera hotande nu än förr.

Den talare på göteborgsbänken, som sist hade ordet i denna fråga, ansåg, att, i fall ifrågavarande anslag nu blefve minskadt med en million, detta skulle vara att indraga anslaget på en bakväg. Jag kan emellertid icke förklara, huru han kan uppfatta saken på det sättet, ty här är ju icke fråga om annat, än att med en million nedsätta vapenöfningsanslaget för ett år. Om det deremot gälde att minska anslaget för någon längre tid, skulle jag kunna i någon mån gifva talaren rätt i hans åsigt; men härom är ju alldeles icke nu fråga, och då det, som sagdt, endast gäller ett år, kan det väl ej vara rätt att säga, att man derigenom skulle draga in anslaget på en bakväg.

Det har jemväl af ett par talare framhållits, att rust- och rothällarnes skyldigheter gent emot grunderna för indelningsverket och knektekontrakten skulle varda öfverträdde samt att bördan komme att falla så mycket tyngre på rust- och rothällarne, för den händelse ifrågavarande anslag blefve på föreslaget sätt nedsatt. Jag kan likväl icke föreställa mig, huru det skulle kunna tillgå, att rust- och rothällarne komme att fullgöra sina skyldigheter efter annan grund, och de komme nog att draga den tunga, som med deras åtagna förpligtelser kan vara förenad. De hafva gjort det hitintills och det är deras ovilkorliga skyldighet att framdeles så göra, och sålunda verkar detta, åtminstone icke på mig, såsom något skrämskott.

Om det nu komme att ske att Riksdagen nedsatte ifrågavarande öfningsanslag med en million, så vågar jag hemställa till herrarnes gemensamma omdöme, om någon riksolycka dermed kunde sägas vara å bane. Vi veta ju, att större delen af indelta armén består af äldre manskap, som bevistat 10, 15, kanske 20 läger, och det kan väl ej vara så farligt, om de finge hvila sig ett år. Då Kongl. Maj:t, om jag minnes rätt, vid 1868 års riksdag sjelf gjorde framställning om nedsättning af ifrågavarande anslag, — ehuru det dåvarande ekonomiska betrycket i landet på långt när icke var så svårt som det nu är och icke heller någon statsbrist mötte den sammanträdande Riks-

*Om anslag till
indelta arméns
vapen-
öfningar.
(Forts.)*

Om anslag till
indelta arméns
vapen-
öfningar.
(Forts.)

dagen — vågar jag hemställa, hvarför det nu skall betraktas såsom snart sagdt ett helgerån, om Riksdagen i dessa tryckta tider skulle finna för godt att minska meranämnda anslag, då man väl kan behöfva göra besparingar, för att ej nödgas lägga alltför dryg skatt och tunga på svenska folket? Ty det senare måste till någon del ske vare sig genom direkta eller indirekta skatter.

Hade icke Första Kammaren — såvidt jag eljest är riktigt under- rättad — vid beslutet om aflåtande till Kongl. Maj:t af den utaf Utskottet föreslagna skrifvelsen tillika funnit för godt att ogilla Utskottets motivering, skulle jag för min del hafva stannat i det yrkande, som jag enligt den vid utlåtandet fogade reservationen biträdt; men efter det beslut Första Kammaren i saken fattat, skall jag i stället förena mig med Herr Danielsson i hans yrkande.

Herr Danielsson: Jag begärde ordet egentligen med anledning deraf, att Herr Carl Ifvarsson så starkt framhöll, att den ifrågasatta skrifvelsen vore så förträffligt motiverad. För min del ogillar jag icke heller den begagnade motiveringen, utan anser den verkligen vara någorlunda bra affattad. Men, sasom herrarne hafva sig bekant, har Första Kammaren ogillat motiveringen, så att denna aldrig kommer att användas i skrifvelsen till Kongl. Maj:t. Härpå vill jag fästa deras synnerliga uppmärksamhet, hvilka förfäktade skrifvelseförslaget, därför att motiveringen synes dem vara så förträfflig.

Jag hade vidare en annan anledning att begära ordet, nemligen för att yttra några ord angående ett uttryck af Herr Liss Olof Larsson. Denne talare frågade så allvarligt, hvad rust- och rotehållarne skulle tycka om oss landtmän och våra åtgöranden, derest de finge åtaga sig bördan att underhålla soldaterna under öfningarne. Härpå vill jag svara, att, äfven om rust- och rotehållarne skulle blifva nödsakade att göra detta, hvilket jag dock icke tror, så äro väl icke rust- och rotehållarne de fattigaste bland Sveriges inbyggare; och om man vill häfva det af denne talare omordade klander, som man ansåg förefinnas mot rust- och rotehållareintresset, så förefaller mig, att rätta sättet att förtaga detta klander vore just det, att vi rust- och rotehållare *nu* visade, att vi icke vilja beskatta den fattigare befolkningen för att undgå de åligganden, hvartill vi kunna vara lagligen förbundna. Jag tror, att vi med ett kraftigt svar böra visa, att rust- och rotehållarne icke vilja göra detta. Ty herrarne veta väl, att, om statsbristen med tillägg af denna million skall fyllas, tullen måste höjas på åtskilliga förnödenhetsvaror och den förhöjda beskattningen således mest falla på den konsumerande stora allmänheten. Jag tror icke, att det skälet, som talaren sökte framhålla, kan väga särdeles tungt.

Han nämnde sedan, att den ifrågasatta nedsättningen skulle innebära ett misstroendevotum mot regeringen. Jag har redan sagt, att jag icke vill gifva något misstroendevotum, utan att jag tager saken såsom alla andra saker, det vill säga såsom en sak för sig.

Sedermera yttrade han, att man skulle äfventyra regeringens understöd och dess *fasta* hållning i jernvägsfrågorna. Jag medger, att regeringen afslog en framställning om inköp af en jernväg och att den fasta hållning, som regeringen dervid visade, åtminstone för

nig var tillfredsställande. Men vi veta också, att ehuru Regeringen i början af riksdagen förklarade, att hon icke ville göra något i jernvägsfrågorna, hon dock blott några veckor derefter utbytte denna fasta hållning mot ett förslag, som vi alla känna till ganska väl.

Denne talare sade äfven, att Kammaren icke borde bifalla mitt förslag, ty då skulle den spådom förverkligas, som spåddes i fjol, nemligen att vi icke skulle vilja hålla vårt ord. Jag ber att få erinra, att i fjol, då förslaget till försvarsväsendets ordnande framlades, var detta förslag åtföljdt af en garantilag, som ovilkorligen berättigade Kongl. Maj:t att erhålla erforderliga medel för stamtruppens uppehållande, och jag tror således, att man icke behöfver frukta, att spådomen kommer att uppfyllas.

En annan ärad talare, hvilkens ord väga tungt, då det gäller militära frågor, yttrade, att landets ekonomiska ställning icke vore så dålig och att vi icke skulle inskränka vapenöfningarne för att derigenom gifva oss ett fattigdomsbevis inför utlandet. Jag tror, att han likasom alla andra har fullkomligt reda på, att vår ekonomiska ställning är temligen klen. Herrarne veta ju huru många millioner vi årligen upplåna och ändå äro lika fattiga. Det är också herrarne bekant, att vi på lånen få gifva temligen stor kapitalrabatt och hög ränta. Skola vi likväl hålla militärylx för att blända främlingar, så få vi vidkännas ytterligare kapitalförlust. Jag tror, att vi icke skola söka uppehålla skenet, utan säga rent ut, att ställningen icke är så lysande, helst om vi fästa tanken på de tusentals arbetare, som sakna arbete och kanske äfven bröd.

Jag har ansett mig böra tillägga detta och vidhåller mitt förra yrkande.

Herr Key: Jag skall icke yttra många ord. Anledningen hvarför jag nu begärt ordet är den, att jag önskar fram bära min tacksamhet till Hans Excellens Herr Statsministern för det svar, han behagat gifva på den fråga, som jag vågade ställa till honom. Men på samma gång jag gör detta, ber jag få nämna, att jag tyvärr icke kunnat känna mig tillfredsstäld af det yttrande, som Hans Excellens Herr Statsministern hade särskildt rörande mötespassevolansafgiften. Jag vet alltför väl, att denna afgift ingått i den indelta arméns vapenöfningsanslag och jag känner väl till Riksdagens underdåniga skrifvelse af den 8 Maj 1841, i hvilken Riksdagen, såsom vederlag för den af rust- och rotehållare dittills utgjorda mötespassevolansafgiften, 7 riksdaler banko, förklarade sig anvisa till Kongl. Maj:ts disposition 176,000 riksdaler banko årligen, samt derutöfver, äfven för de vakanta numren, 10,669 riksdaler banko; men jag vet också, och just därför, att beloppet af detta anslag således icke utgjort ens 300,000 kronor. Först när Riksdagen sätter ned indelta arméns vapenöfningsanslag noga räknadt under 186,669 riksdaler banko eller 280,000 kronor, antag i rund summa 300,000 kronor, först då inträder i verkligheten det kontraktsbrott i afseende å rust- och rotehållarnes skyldigheter, som Hans Excellens Herr Statsministern så synnerligen framhöll. Så vidt jag vet, har det icke blifvit framställt något enda yrkande om nedsättning af detta

Om anslag till indelta arméns vapen-öfningar. (Forts.)

anslag under 300,000 kronor; alltså förfaller detta skäl alldeles, eller åtminstone är det för tidigt och här onödigt användt.

Jag har icke heller kunnat finna mig tillfredsstäld af Hans Excellens Herr Statsministerns förklarande, att, om det ordinarie anslaget nu nedsattes, det skulle vara fara värdt, att det sedermera icke kommer att höjas. Men jag vill icke gå så långt som en talare nyss gjorde, att deri se ett *misstroende-votum* uttaladt af ministèrens främste man mot denna Kammare. Snarare vill jag tro, att det icke var så illa *menadt*. I hvad fall som helst får jag för min del emellertid säga, att jag för närvarande, och af skäl som jag förut har angifvit, icke vill bidraga till något misstroende-votum tillbaka. Det ändamål, som jag för min del afsåg med den vördsamma fråga, jag gjorde, har jag vunnit, nemligen att Kongl. Maj:ts regering i denna fråga visat ett löftesrikt tillmötesgående, som Kongl. Maj:ts regering tyvärr och evinnerligt beklagligen icke visade i föl vid ett långt större och mera betydelsefullt tillfälle, då försvars- och grundskattefrågan var å bane, och hvarigenom ett tillfälle gick förloradt, som kanske aldrig i samma grad återkommer.

För min del vill jag nu anhålla om bifall till Utskottets förslag i punkterna a och b.

Jag skulle härmed kunna sluta, men dessförinnan ber jag dock att få ställa några ord till den ärade representanten på stockholmsbänken, Herr Adlersparre. Jag kom att tänka på den gamla fabeln om Tors bockar, som oupphörligen slagtades om qvällarne, men hvarje morgon stodo lika krya upp igen, då jag nu återigen fick höra talas om den likgiltighetsanda, som i afseende på vårt försvar skulle vara rådande, och att detta skrifvelseförslag skulle innebära ett ytterligare bevis derpå, att vårt försvarsverk befunno sig på ett lutande plan o. s. v. Är då fjolåret så snart glömdt; är det så snart förgätet hvad denna Kammare då beslöt? Det vore märkvärdigt om de, som då genom sitt afslag å Särskilda Utskottets förslag bidrogo dertill, att härordningsfrågan icke heller då blef löst, skulle djerfvas kasta såsom en förebräelse mot oss att försvarsfrågans lösning nu är mera aflägsen än någonsin!

Herr C. A. Larsson: Jag får bekänna, att äfven min röst förstummades ganska väsentligt af det svar, som Hans Excellens Herr Statsministern afgaf på Herr Keys interpellation. Jag hade annars tänkt mig, att det skulle vara möjligt att under dessa brydsamma tider undvika en beskattning för att kunna anskaffa denna million. Nu hör jag, att deremot resa sig så beskaffade hinder, att hvarken jag eller troligen någon annan vill taga ett sådant steg, hvars följder skulle blifva sådana som vi här hört.

Jag måste dock klagöra mig något i afseende på det myckna ovet jag fått af Dagbladet för min reservation. Man har möjligen någon rätt att tillvita mig inkonseqvens, då man icke närmare känner motiven för mitt handlingssätt i afseende å den motion jag väckt om en mängd besparingar och den reservation jag nu biträdt, som är mycket modest och uppsatt af min vän Ola Andersson. Jag hade först väckt motion, deri jag icke yrkat större afdrag än den för året be-

gärda förhöjningen 388,000 kronor, men icke desto mindre sedermera Om anslag till
biträdt en reservation, som gått ut på att bespara ytterligare en mil- *indelta arméns*
lion; detta är hvad man tillvitat mig. Jag får därför upplysa, att *vapen-*
då jag skref min motion, jag visste, att en annan kamrat inom Kam- *öfningar.*
maren skulle väcka motion om indragning af ytterligare en million, (Forts.)
och då jag ändå tyckte mig ha gått temligen långt i oförskämdhet i
fråga om yrkande på besparingar, så ville jag ej göra ett sådant yr-
kande.

Detta må nu herrarne anse inkonseqvent af mig, men herrarne veta nu åtminstone orsaken, och jag brukar ej taga tillbaka ena dagen hvad jag sagt den andra.

En talare har lagt mycken vikt på den omständigheten, att ingenting skulle hafva händt sedan Riksdagen aflät sin skrifvelse om vapenöfningsanslaget, som skulle berättiga till den nu ifrågasatta nedsättningen. — Jo, *det* har händt, att under de 5 sista åren vi hafva ökat tjenstemännens löner och pensioner med 15 millioner kronor och att statens inkomster därför icke räcka till de nödvändigaste utgifterna. Vi hafva fått kassaförfall, under det att på 5 års tid tjenstemännens löner och pensioner ökats med 15, säger: 15 millioner, det vill säga 3 millioner om året. Hvar skola vi taga dessa penningar, då statens inkomster icke förslå, utan vi enligt finansministerns uppgift hafva en statsbrist på 6 millioner och sannolikt vidare deröfver, emedan jag icke tror, att han tagit med i räkningen hvad Statskontoret och Postverket äro skyldige. Det må väl då förlätas den, som icke varit van att slösa med statens medel, om han söker göra indragningar, der han tycker sig finna, att sådant kan ske utan våda för det allmänna eller skada för enskilda personer. Jag påstår, att så är förhållandet med detta anslag till vapenöfningarne, ty ingen skall kunna inbilla mig, att gubbar, som exerceerat och öfvat ett och detsamma från sitt 19:de till sitt 40:de eller 50:de år, skola vara tvungna att hvarje år repetera denna lärdom. Skulle man icke kunna låta de yngre, som exerceerat i 5 år, hålla på, men förskona dem, som exerceerat i 20 år? Man skulle derigenom kunna göra en ganska nått besparing, och man skulle ändå få en ganska tillräcklig armé för att stickas in i beväringens leder och samöfvas med denna.

Herrarne må därför icke tycka underligt, att man i en tid sådan som denna af stort finansielt bryderi vill vidtaga alla möjliga besparingar. Om detta är en origtig uppfattning af mig och dem, som äro lika dumma som jag, så bör man dock icke förbise, att förklaringsgrunden dertill låg i den tanken, att det vore förenligt med det allmännas bästa, om vi kunde förhindra den nya skatt, som vid denna riksdag måste läggas på svenska folkets medlemmar i och för utgåendet af detta anslag.

Jag vill emellertid nu icke vidare påyrka bifall till Herr Danielssons förslag, sedan jag hört hvilka följderna af dess antagande skulle blifva.

Herr Jonas Jonasson i Gullaboås: Jag skall blott anhålla att få instämma i Herr Danielssons förslag och yrka bifall till detsamma.

Om anslag till indelta arméns vapen-öfningar. Herr Sven Andersson: Äfven jag anhåller att få yrka bifall till Herr Danielssons förslag.

(Forts.)

Öfverläggningen var slutad.

Beträffande *mom. a* hade endast yrkats bifall; och blef nu, på derom af Herr Talmannen gifven proposition, Utskottets hemställan i nämnda moment af Kammarerna bifallen.

I afseende å *mom. b* voro yrkanden framställda dels på bifall till Utskottets hemställan, dels på afslag å samma hemställan, dels ock på antagande af det förslag, Herr Danielsson under öfverläggningen afgifvit. Herr Talmannen gaf propositioner i enlighet med dessa meningar, hvarvid dock Herr Talmannen, enär begärdt blifvit, att de två punkter, Herr Danielssons förslag, för så vidt det afsåg *mom. b*, omfattade, måtte hvar för sig varda föremål för beslut, för det närvarande endast upptog första punkten i samma förslag; och fann Herr Talmannen propositionen på bifall till Utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef begärd. I anledning häraf och för bestämmande af kontrapositionen, förnyade Herr Talmannen propositionerna å de två öfriga yrkandena, hvarpå Herr Talmannen förklarade, att, enligt hans uppfattning af de nu afgifna svaren, de flesta af Kammarernas ledamöter önskade, att till kontraposition i den blifvande voteringen måtte antagas bifall till Herr Danielssons förslag. Men äfven angående kontrapositionen äskades votering, hvadan en så lydande omröstningsproposition först uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen antager Herr Danielssons i ämnet framställda yrkande (1:sta punkten)

röstas Ja;

Den, det ej vill,

röstas Nej;

Vinner Nej, har Kammarerna till kontraposition i nämnda votering antagit deras mening, som yrkat afslag å Stats-Utskottets i 1:sta punkten *mom. b* af utlåtandet N:o 10 $\frac{1}{2}$ gjorda hemställan.

Den omröstning, som företogs enligt denna proposition, visade 63 ja mot 130 nej; och erhöll alltså propositionen för hufvudvoteringen följande lydelse:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 1:sta punkten *mom. b* af utlåtandet N:o 10 $\frac{1}{2}$

röstas Ja;

Den, det ej vill,

röstas Nej;

Vinner Nej, har Kammarerna afslagit Utskottets hemställan.

Den senare voteringen utföll med 140 ja mot 49 nej; varande således Utskottets hemställan bifallen.

I följd af det beslut, Kammarern sålunda fattat, förklarades senare delen af Herr Danielssons vid förevarande moment gjorda yrkande hafva förfallit.

Punkten 2.

Bifölls.

De vid utlåtandet fogade *tabeller* lades till handlingarne.

§ 3.

Föredrogs och godkändes Riksdagens Kanslis förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 21, angående utläggande på grundet Kopparstenarne af ett fyrskepp.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag.

§ 5.

På förslag af Herr vice Talmannen *Wijk* beslöts, att de i gårdagens sammanträde inkomna ärenden, som ännu blifvit blott en gång bordlagda, skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de redan två gånger bordlagda ärendena.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 11 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.